

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR: 25 BANI

ABONAMENTUL:

In fără pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei
" " " zece luni (1 vol. sau 24 numere) 6 "
In străinditate pe un an . . . . . 12 "
Abonament de probă pe 3 luni . . . . . 1,50 "

APARE IN FIECARE DUMINICĂ

Director: C. RADULESCU - MOTU

Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

București, Calea Victoriei 62 (Pasajul Imobiliara)

Telefon 30/11

DIRECȚIA: Bulevardul Ferdinand, 55

Telefon 8/66

No. 5

DUMINICĂ 2 DECEMBRIE 1912

Vol. XIII

NOUTAȚI

....

Mesagiul Regal: perioada militară

Cuvintele cuprinse în Mesagiul, cu care M. S. Regele a deschis prima sesiune a Corpurilor Legiuitoare, sunt semnificative. Ele pot fi interpretate în înțelesul, că grija de căpetenie a Statului român, pentru anii ce vin, va fi înarmarea. Prevestirea unor ziare, că intrăm într-o perioadă militară, se confirmă dar în bună parte.

Mesagiul se ocupă numai de politica externă și de interesele armatei. Armata este factorul principal, pe care se poate sprijini o direcție constantă în politica externă.

În ce privește politica externă Mesagiul afirmă:

„Politica României, urmată cu o statornicie tradițională, politică de cumpănire și de pace în limitele compatibile cu interesele superioare ale Țării, ne-a pus în stare să fim în relații amicale cu toate Statele și să ne bucurăm mai ales de încrederea deosebită ce ne-o arată Marile Puteri ale Europei.

„România, în voința ei de a contribui la localizarea războiului, a păstrat neutralitatea față de Statele beligerante din Peninsula Balcanică, urmărind însă cu luare aminte desfășurarea unor evenimente, cari ating numeroase interese ale Statului nostru.

„Suntem în drept a nădăjdui că această atitudine va da rezultate favorabile pentru bunele relații cu Statele balcanice în noua lor constituire și că interesele noastre vor fi respectate.

„România este privită ca un factor important în concertul european și la regularea definitivă a chestiilor deșteptate prin criza balcanică glasul ei va fi ascultat.”

Cumpătarea, cu care au fost totdeauna redactate Mesagiile citite de M. S. Regele, dă acestor cuvinte o deosebită elocință. De fapt, aceste cuvinte au fost primite cu ovațiuni din partea reprezentanților Țării.

Interesele, pe cari Tronul așteaptă să le vadă respectate, nu sunt precizate. Ele au fost însă la citirea Mesagiului în mintea tuturor: păstrarea naționalității române a Cuțo-Vlahilor și transformarea graniței dobrogene dinspre Bulgaria într-o graniță naturală.

Cuvintele referitoare la armată erau de mai înainte așteptate. Ele corespund pe deplin cu convingerea tuturor:

„Increderea ce Națiunea o are în cunoscuta și recunoscuta vilejie a ostașilor săi este cu desăvârșire îndreptățită. Armata se află în stare de a răspunde acestei increderi și este totdeauna gata la îndeplinirea misiunii sale. Noile credite ce se vor mai cere pentru trebuințele ei vor găsi deplina lor justificare în luminatul Domniei-Voastre patriotism.”

Cazul Iorga

Este de notorietate publică cazul D-lui N. Iorga, profesor de istorie la Universitatea din București și intitulat de câțiva prieteni și rude șef al partidului (?) naționalist român.

D-l Iorga se găsește în conflict de păreri, în ceea ce privește orientarea politicii noastre externe, cu toți oamenii politici ai țării noastre, și probabil și cu membrii propriului său grup. D-l Iorga, în schimb însă, este un om mare pentru Bulgari. Tot ce scrie D-sa în cestiunile politicii externe a regatului român, este mai dinainte aprobat și declarat ca adevăr istoric de oamenii de Stat ai Bulgariei. Istoricul român Iorga, este consilierul intim al D-lui Danef, președintele Sobraniei bulgare, care are interese contrare țării noastre.

Acestea sunt faptele. Constatarea lor, ori cât de tristă ar fi ea, nu ne revoltă. Fiecare cetățean, mai ales când este și om de știință, are dreptul să-și spună liber părerile sale, oricât de izolat ar fi el în aceste păreri. Constituția garantează fiecărui Român libera cugetare în toate cestiunile.

Aceea ce ne revoltă însă este inconștența însăși a d-lui Iorga. Acest scriitor, — să-i zicem scriitor, căci om politic n'a fost nici odată, — a încurajat până astăzi, prin toate mijloacele, *spiritul de netoleranță* față de adversarii săi; iar astăzi el cerșește dela toată lumea o largă toleranță pentru sine însuși. Nu a fost părere liberală, sau umanitară, pe care d-l Iorga să nu o fi combătut cu . . . pietre, în numele sentimentelor naționale; și nu a fost adversar asupra căruia dânsul să nu fi asmuțit ura publicului prin ocări și batjocuri. Este fapt, știut de toată lumea, că n'a rămas un om politic în țara noastră care să nu fi primit din partea d-lui Iorga cel puțin epitetul de viclean, sau vândut străinilor.

Astăzi însă, același N. Iorga, bârfitorul de profesie, se pune în locul adversarilor săi de până acum Astăzi, el, N. Iorga, este apărătorul moralei și dreptății, cari nu cunosc patrie; iar toată lumea cealaltă se face apărătoarea moralei și dreptății *în funcțiune de naționalism!* Și cine credeți că revendică dreptul să vorbească în numele toleranței? Tot el, N. Iorga. Netolerantul de profesie de până ieri, este profesionistul istoric tolerat astăzi.

Lumea trebuie să le cunoască toate acestea, când mai ales nu este la mijloc vre-o intenție de răzbunare. — A. C. C.

BIBLIOGRAFII

G. G. Antonescu: Studii asupra educației morale și estetice cu următorul cuprins:

1. Principiile pedagogice ale lui Kant.
2. Principiile pedagogice ale lui Schiller.
3. Idealul pedagogic al lui Goethe.
4. Problema educației caracterului în pedagogia contemporană.
5. Importanța pedagogică a individualității.
6. Rolul activității practice în educația caracterului.
7. Educația estetică.

În depozit la Librăria Alcalay. — București. Preț 3 lei.

ACTUALE

ROMÂNIA ȘI MOMENTUL POLITIC INTERNAȚIONAL

Ziarele noastre se ocupă zilnic, în lungi coloane, de evenimentele externe ce ating interesele prezente sau viitoare ale României. Acest zel ar fi foarte lăudabil, dacă, din păcate, el nu ar revela, în cele mai multe articole, o competență improvizată și o ușurință de neertat în formularea de aprecieri și directive. Procedând astfel, se face un rău serviciu Țărei, căci, pe de o parte, se deșteaptă în public iluziuni nemăsurate, iar pe de alta se ațăță un spirit de ostilitate față de unele state, cu care noi avem tot interesul de a trăi în cele mai bune relații.

Astfel, bunăoară, în ce privește relațiile noastre cu Bulgaria, s'a vorbit și se vorbește încă în presă de cedarea Cadrilaterului Rusciuk-Varna, ca recompensă pentru neutralitatea noastră. Ori, noi avem motiv să credem, că nimeni nu s'a gândit în cercurile noastre conducătoare să adreseze a asemenea pretențiune Statului vecin. O astfel de cerere din partea României ar avea de urmare o stricare ireparabilă a raporturilor de bună vecinătate cu Regatul Bulgar, pe când sferile noastre diriguitoare doresc, dimpotrivă, să asigure pe o bază trainică, prietenia cu vecinii noștri. Dar tocmai în vederea acestei durabile prietenii, guvernul român a cerut celui bulgar o rectificare echitabilă a graniței noastre dobrogene, spre a suprima pentru totdeauna orice prilej de conflicte teritoriale între cele două state. Și aci se va ajunge numai atunci când rectificarea — neînsemnată, în fond, ca întindere teritorială, dar de cea mai mare importanță pentru apărarea granițelor noastre — va fi acordată de guvernul din Sofia, în ziua când se va stabili noua hartă a Europei Orientale. Așa dar, nu reamintim sau poftă de expansiune în paguba vecinilor noștri, ci numai sincera dorință de a trăi cu ei în raporturi cordiale, a determinat guvernul român în atitudinea sa.

După câte știm, în acest sens s'a vorbit și D-rului Daneff, iar Președintele Sobraniei bulgare a părut convins de oportunitatea pentru țara sa de a satisface pe deplin cererile României, și a o avea astfel pe viitor prietenă credincioasă.

De asemeni guvernul nostru desfășură o acțiune intensă spre a asigura libera dezvoltare în viitor a populației aromâne din Macedonia și Albania, — oricare va fi regimul ce se va introduce în acele re-

giuni. Credem a ști în această privință, că rapoartele sosite dela miniștri noștri plenipotențieri, acreditați pe lângă Marile Puteri, ne asigură de sprijinul tuturor cabinetelor europene. Chiar acele Cancelarii care treceau drept protectoare ale Grecilor — poporul cu care Aromânii au mai mult de luptat — s'au convins de necesitatea de a se da garanții serioase pentru Români din Balcani, spre a se evita pe viitor alte agitații în acele părți. Chestiunea Aromânilor va fi discutată în Conferința dela Loqdra și în tratatul ce va regula situația Macedoniei și a Albaniei, nu va lipsi partea ce va asigura soarta conaționalilor noștri. Ceva mai mult. Se pare că d-l Daneff s'a angajat să sprijine și dânsul cauza aromânească față de încercarea Grecilor de a oprima pe frații noștri.

Și chestiunea noilor linii ferate ce se vor construi în Orientul european, preocupă guvernul nostru. În special linia Dunăre-Adriatică, ce va fi de o mare însemnătate pentru legătura noastră cu Occidentul și mai ales cu Italia, e urmărită cu cea mai mare atenție. În această privință interesele României nu sunt analoge cu ale Austro-Ungariei, căci monarhia vecină preferă să trecem prin teritoriul ei spre a ajunge la Marea-Adriatică. Totuși noi suntem convinși că la Viena se va înțelege că România trebuie să-și vază în primul rând de interesele ei vitale și că nu se vor mai face presiuni, ca în trecut, ca să nu participăm la această importantă cale ferată.

Intr'un cuvânt, până acum situația noastră externă e din cele mai bune și putem aștepta cu încredere sfârșitul actualei crize internaționale, care, suntem siguri, va aduce Țărei noastre avantajii ce-i vor păstră și în viitor rolul ce l-a avut până azi în Răsăritul Europei.

Un singur pericol a mai rămas în situația externă: E vorba de eventualitatea unui conflict armat austro-sârb, cu un contimporan ori succesiv război austro-rus. Diplomația europeană face toate eforturile să evite aceste ciocniri și e de sperat că în cele din urmă silințele ei vor fi încoronate de succes. Dacă totuși se vor adeveri profețiile pesimiste care dau ca inevitabil, cel mai târziu în primăvară, războiul austro-rus, — pentru motivul că Austria vrea să profite de sleirea slavilor de Sud și să rupă cercul slav ce amenință să o înconjure — atunci, atunci România va fi chemată la unul din cele mai importante roluri ce l-a înregistrat istoria ei.

Atât putem spune azi, că în acel caz, e în afară de îndoială, că țara noastră va urma politica Monarhiei Austro-Ungare.

MILITARISMUL

Perioada militară, prevestită de presă chiar dela începutul războiului balcanic, este anunțată definitiv de Mesajul Regal citit la deschiderea Corpurilor Le-giuitoare.

Câțiva ani dearândul, conducătorii Statului nostru vor avea grijă, în prima linie, de interesele armatei. Se vor vota legile și creditele justificate de nevoile armatei. Interesele armatei se vor confunda câțiva ani dearândul cu interesele superioare ale Statului român. Intrăm într'o perioadă de militarism.

De aceasta nu se mai îndoiește astăzi nimeni. Cuvintele Mesajului exprimă convingerea tuturor. Nu este Român, cu simțul răspunderii, care să nu vadă, că în fața prefacerilor pe cari le va produce reducerea Turciei Europene, singura politică, menită să garanteze rangul României în mijlocul vecinilor săi, este politica înarmării. Pentru popoare sentimentul nu constituie o pavăză. Două popoare, cari se iubesc astăzi, mâine pot fi în luptă crâncenă. Tot așa, și contrariul este posibil. Bulgarii și Turcii, cari s'au urât eri de moarte, pot să-și întindă mâna mâine, pentru ca împreună să sugrume pe alții. Ură și iubire eternă nu există între popoare. Cine își clădește viitorul pe asemenea sentimente, clădește pe nisip. Sufletele popoarelor sunt extrem de ingrate, când prietenul de eri este slabul de astăzi; și aceleași suflete sunt extrem de prietenoase, când dușmanul de eri este puternicul de astăzi.

Prin urmare, la o parte cu sentimentele eterne, de cari ne vorbesc unii; pavăza reală veșnic sigură, este: a fi mai tare. A fi mai tare decât ceilalți, este: a fi totdeauna alături cu prieteni buni și devotați...

A fi mai tare, în ce fel însă, dacă nu în lupta cu armele?

De sigur, lupta cu armele rămâne ca o supremă măsurătoare: dar până a ajunge la lupta cu armele, este de nevoie să fie de mai înainte câștigate și alte lupte, cari nu se dau cu armele. Pe acestea, multe popoare le uită, spre nenorocirea lor. Lupta cu armele este ultima fază a unui lung șir de lupte. Cine nu ajunge biruitor până la ultima fază, aproape cu neputință să devină biruitor tocmai aci.

Și cari sunt luptele care preced lupta cu armele? Sunt luptele cari se dau cu relele deprinderi, dintre cari parte sunt moștenite, parte sunt împrumutate: lenea, necinstea, minciuna, egoismul... Popoarele, și numai popoarele cari ies biruitoare din lupta cu relele deprinderi, sunt pregătite și pentru biruința finală a armelor.

Acesta este adevărul, pe care ași dori ca presa noastră să-l trâmbițeze în fiecare zi.

Militarismul, într'o țară de leneși, necinstiți, mincinoși și egoiști, înseamnă suprema calamitate: dar militarismul, într'o țară de oameni curați sufletește, muncitori și altruști, înseamnă încoronarea tuturor virtuților cetățenești. Căci *militarismul*, în definitiv, se deosibește de civism numai prin gradul încordării

sufletești: încordări sufletești sunt amândouă, civismul ca și militarismul. Cetățeanul, care își îndeplinește cu sfințenie datoriile sale de muncitor și patriot, care este punctual, vrednic, drept și gata la sacrificiul persoanei sale pentru interesele cele mari ale neamului, este de fapt un soldat, căruia îi lipsește numai arma din mână. Când sufletul este format, mâna poate prinde repede și arma care lipsește. Ori și ce popor poate să-și facă armată; unele le și cumpără cu bani. Dar soldați adevărați, pregătiți pentru biruință, nu au decât acele popoare, cari practică în viața lor virtuțile și nu deprinderile rele. Pasul soldatului din cazarmă este milităresc, sau este pasul unei păpuși de paradă, după cum este sănătos sau bolnav pulsul sufletesc al țării întregi, în care soldatul trăește. Militarismul cel bun este isvorit din sănătatea poporului întreg.

Asemenea militarism îl doresc și eu patriei mele.

Când așa dar, Mesajul regal anunță pentru viitor o perioadă militară, eu nu mă sperii, ci îndemn ca toți bunii patrioți să contribuie la formarea militarismului sănătos. Acest militarism sănătos, are un singur program: Mai multă muncă; mai multă cinste; mai mult adevăr; mai mult ideal!

C. Rădulescu-Motru

PSIHLOGIE

CONȘTIENT, INCONȘTIENT
ȘI
SUBCONȘTIENT

Cum se urcă fenomenul: sufletești în conștiința noastră și cum se coboară din ea ¹⁾

Oricine a putut observa cum copiii se *plictisesc* repede cu *aceleași* jucării, aruncându-le la o parte după ce s'au jucat o vreme cu ele și cerând cu stăruință să capete altele *noi*. Cele vechi ajung după un timp să nu-i mai impresioneze, să nu-i mai intereseze, adică *să nu le mai atragă atenția*.

Pe noi, care locuim în oraș și care nu ieșim prea des la țară, care vedem mai rar frumusețile unei păduri, spre pildă, ele ne impresionează foarte puternic, ne atrag atenția în cel mai înalt grad și deșteaptă în noi plăceri foarte vii. Pentru locuitorii din apropiere, care trec zilnic pe lângă ea sau prin ea, frumusețile ei sunt ca și când n'ar fi, căci nu-i mai impresionează de loc.

Când intrăm într'o fabrică s'o vizităm, ceea ce ne impresionează întâi și în mod mai puternic e sgomotul infernal al mașinilor care umblă. Intreaga clădire răsună și se sguđue. Aproape toată atenția noastră e absorbită la început de huruitul roatelor și al curelelor care aleargă. Lucrătorii din fabrică, cari aud zilnic toată clocotirea fabricii, nu mai sunt impresionați de

1) Fragment dintr'un *Manual de psihologie populară*, în curs de lucrare.

ea. Ei s'au *obicinuit* cu sgomotul și nu-i mai dau atenție, adică nu le mai ocupă conștiința.

O întâmplare sau o afacere *sensațională* umple jurnalele zile întregi și publicul le citește cu cel mai viu interes. După ce prima impresie se mai trece, se învechește, publicul *uită* afacerea sau întâmplarea, nu se mai interesează de ea, și jurnalele o părăsesc și ele. Conștiința publicului încetează de a mai fi ocupată de faptul acesta.

Din toate aceste exemple și din multe altele asemănătoare cari s'ar putea lua, scoatem aceiași încheiere: ceea ce nu se schimbă, ceea ce se *repetă* într'una, ceea ce e *monoton*, sfârșește prin a nu ne mai interesa, prin a ne adormi conștiința. Din contră, tot ce e *nou*, tot ce se *schimbă*, ce *variază*, deșteaptă atenția în modul cel mai viu, adică ne ocupă conștiința cu putere.

În rezumat, condițiile deșteptării conștiinței sunt, până acum, următoarele: 1) *noutatea* 2) *felurimea* și 3) *schimbarea* impresiilor.

Când schimbarea se face așa în cât în locul uneia se produce o alta *contrară* ei, atunci conștiința e și mai viu impresionată. Dacă intrăm într'o peșteră întunecoasă și stăm acolo un timp, apoi ieșim la lumina zilei, aceasta va fi atât de puternică în cât câte-va clipe e aproape orbitoare. Simțim cu atât mai mult dulceața primăverii, cu cât ea vine după o iarnă mai geroasă. O bucurie mare e și mai mare dacă vine după o întristare adâncă, și așa mai departe. Poporul nostru, în înțelepciunea lui, și-a dat seama de adevărul acesta și l'a exprimat în cunoscutul proverb: „*Cine n'a gustat amarul, nu știe ce e zaharul*“. Schimbarea dela contrar la contrar poartă numele de *contrast*. Deci, încă o condiție a deșteptării conștiinței e 4) *contrastul* impresiilor.

Lucrurile *simple de tot* ajung cu vremea să nu ne mai impresioneze, de oarece, având părți puține, puținele impresii ce ne dau se repetă des, dacă le privim timp mai îndelungat. Cele *compuse* din *multe părți variate* — mai *complicate*, cum li se spune — ațâță în noi mai puternic conștiința noastră, fiindcă având multe părți felurite, ele ne dau și impresii felurite, adică împlinesc una din condițiile arătate mai sus: felurimea impresiilor. Prin urmare, încă o condiție a deșteptării conștiinței e complicarea sau *complexitatea* impresiilor.

Când, în urma împlinirii condițiunilor arătate, conștiința e deșteaptă, se zice că noi suntem *conștienți* de anumite fapte sau impresii, că ele ocupă conștiința, că sunt luminate de ea. Pe urmă, cu încetarea acelor condiții, ele încep să mai piară din conștiința lor, aceasta le luminează mai puțin; sau, se mai poate zice, ele se retrag mai pe la marginile conștiinței, până dispar cu totul din ea, până se *uită*.

Lucrătorii dintr'o fabrică dau cea mai mare atenție modului cum trebuie să învârtească diferitele șurupuri și roțițe ale mașinilor, sau cum să mânuiască unelte diverse, adică e ocupată conștiința lor mai mult cu executarea lucrului pe care s'au învoit să-l facă. Dar, deși aceasta stă mai mult în lumina sau centrul conștiinței, totuși și sgomotul asurzitor al mașinilor le vine

la auz, însă mai puțin băgat în seamă. Probă că sunt puțin conștienți și de gălăgia mașinilor e că, dacă ele încetează deodată de a mai funcționa, și deci de a face sgomot, toți rămân *suprinși* de aceasta, liniștea care se face le atrage deodată cu putere luarea aminte. Ei simt deodată că sgomotul a încetat; dar, ca să simtă că sgomotul a încetat, trebuie să fi simțit întâi, cât de puțin, și sgomotul, *fiindcă dacă nu l'ar fi simțit, n'ar fi putut simți nici lipsa lui*. E foarte firesc să fie așa: *nu poți avea senzația de absență de cât a ceea ce odată n'a fost absent*.

Când stăm în odaia de lucru, adânciți în citirea unei cărți sau ocupați să scrim ceva, aproape toată atenția noastră e absorbită de ideile ce citim sau vrem să scrim, și n'auzim bine, *aproape* n'auzim de loc tic-tacul ceasornicului de pe masă, ori pâlăitul focului din sobă, sgomotul pe care-l face condeiul când aleargă pe hârtie, sau foșnetul foilor pe care le întoarcem. În centrul conștiinței stau ideile ce vrem să scrim sau pe care le citim. Dar cât de puțin auzim și tic-tacul ceasornicului, și foșnetul foilor, și duduțul flăcării din vatră, și sâsăitul peniței pe hârtie. Probă că auzim toate aceste sgomote ușoare e că, dacă ceasornicul stă deodată din mers, noi observăm îndată și ne întrerupem cetitul sau scrisul ca să-l pornim din nou; dacă focul se stingea, ceva ne înștiințează că s'a stins, și ne ducem să-l reaprindem; dacă la un moment dat penița se strică și începe să sgârie făcând un sgomot mai supărător, ne oprim din scris, scoatem penița uzată și punem alta nouă. — Se poate întâmpla, când suntem prea adânciți, să nu facem toate acestea, dar de foarte multe ori le facem. — Dacă n'am fi auzit de loc toate aceste sgomote ușoare, n'am fi simțit lipsa sau schimbarea lor, și n'am fi făcut mișcărilor sau actele pe care le-am făcut.

Din toate aceste exemple, cari se pot înmulți ori cât, urmează că în conștiința noastră stările sufletești nu sunt toate de o potrivă de luminoase. Într'un moment dat, una sau câteva sunt în lumină, mai în centrul conștiinței, o ocupă mai mult. Dar tot în momentul acela îi mai vin știri și dela altele, însă mai puțin desluite. Acestea sunt mai slab luminate de conștiință, adică *suntem mai puțin conștienți* de ele.

Mai mult conștienți de unele, mai puțin de altele, aceasta însemnează ca și cum am putea *măsura* conștiința stărilor noastre sufletești, așa cum măsurăm bunăoară căldura corpurilor din afară cu termometrul, de spunem că unele au atâtea *grade* de căldură, altele au cu atât mai multe sau mai puține ca ele. Au și stările sufletești ca un fel de grade de căldură: cele mai calde sunt cele cari ocupă conștiința mai mult, cele mai conștiente adică. Această căldură a conștiinței ține o vreme, apoi le scade *treptat, treptat*, adică ele se coboară *sub* centrul conștiinței, primind dela aceasta raze din ce în ce mai slabe, dar în orice caz mai primind o vreme.

S'a obișnuit, pentru o înțelegere mai ușoară, să se închipuiască conștiința ca un cerc, și se zice *cercul luminos al conștiinței*. Centrul acestui cerc formează *centrul conștiinței*, adică partea care e mai mult luminată de conștiință: e *centrul luminos al conștiinței*.

Dela centru în spre margini lumina merge descrescând treptat, treptat, până când la margini ajunge aproape de zero. Stările care ocupă centrul cercului se zic *conștiiente*. Cele cari în *acelaș timp* ocupă locuri în cerc din ce în ce mai în spre margini, *sub* centrul lui, se zic stări din ce în ce mai *sub-conștiiente*.

Toate stările sufletești, însă, după ce au stat o vreme în centrul conștiinței și apoi s'au coborât din ce în ce mai sub conștiință, trec dela o vreme cu totul dincolo de cercul conștiinței intrând într'un adevărat întuneric al sufletului. Atunci nu le mai simțim de loc, le *uităm* cu totul. Toate simțirile ce am încercat când am făcut o plimbare frumoasă la câmp, în ziua când am făcut-o au fost conștiiente, în centrul atenției, iar în două trei zile următoare subconștiiente — ne gândeam de multe ori la plimbarea noastră, dar n'o mai simțeam ca în prima zi. După câteva zile sau săptămâni începem să mai *uităm* impresiile ce culesesem atunci, ne gândim din ce în ce mai puțin la ele, până când alte impresii sau stări noi vin să se așterne peste acelea, îngropându-le sub grămada lor; atunci, dăm cu totul uitărei plimbarca. Și ani întregi poate zăcea în uitare, până când, poate, într'o zi, dând din întâmplare într'un colț din casă peste un buchet de flori cules atunci—acum uscat de tot—ne aducem de odată aminte de plimbarea noastră de atunci. Până să ne aducem aminte, după atâta trecere de vreme, ea n'a mai ocupat de loc conștiința, nici în centru, nici pe margini, adică n'a fost nici conștientă nici subconștientă. Dar cum a fost și unde a fost, de unde a *revenit*? Undeva a stat în timpul acesta, căci dacă n'ar fi stat undeva, dacă n'ar fi *rămas* în suflet, nu s'ar mai fi înapoiat niciodată. Dar unde a stat? Se zice că ea a stat în *memoria* noastră. Câtă vreme stările sufletești stau în memoria noastră și nu revin în conștiință, ele se zic că sunt *inconștiiente*.

E o chestie foarte grea chestia aceasta a inconștientului. Cum pot fenomenele sufletești, a căror esență e de a fi conștiiente, să fie inconștiiente?

Cum putem noi cunoaște bine starea aceasta inconștientă a lor? E imposibil să știm cum stau fenomenele sufletești în suflet când au devenit inconștiiente. E imposibil, pentru că, pe câtă vreme sunt inconștiiente, noi nu le simțim de loc, și deci nu le putem cunoaște sub forma aceasta de inconștiiente.

Iar când din inconștiiente redevin conștiiente, atunci le simțim într'adevăr din nou, le cunoaștem sau le *recunoaștem*, dar nu le cunoaștem sub forma lor inconștientă, pentru că nu mai sunt inconștiiente de vreme ce s'au întors în conștiință. Și totuși, ori cât de greu ar fi să înțelegem starea aceasta inconștientă, *ea trebuie să existe*.

Intr'adevăr, zeci de mii și sute de mii de stări sufletești au avut loc în sufletul nostru. De foarte multe ne aducem aminte, dar din acestea, cum știm toți, *nu de toate odată*—toate n'au loc odată în conștiință—ci numai de una sau unele într'un moment dat. Ei bine, în momentul acesta, când una sau câteva vin în minte, *ni se aduc aminte*, celelalte unde sunt, de vreme ce,

cum au spus, le vine și lor rândul să ni le amintim? Când un copil recitează o poezie de câteva strofe, în timpul când recită prima strofă, adică scoate din memorie primele versuri grupate la un loc, dacă nu versurile din strofa a doua, dar cele din a treia, a patra și următoarele cu siguranță că nu sunt de loc, atunci, în conștiința lui, și nu sunt măcar nici subconștiiente. Dar când le vine și lor rândul să fie recitate, copilul le recitează și pe ele, și le aduce aminte, din inconștiiente le face conștiiente.

Dar au fost inconștiiente, *trebuiau* să fie inconștiiente, altfel nu se putea. De ce trebuiau să fie inconștiiente? De ce sânt silite stările noastre sufletești să sufere, și unele ani întregi de a rândul, soarta aceasta a uitărei, închisoarea aceasta a inconștientului? Pentru că în conștiință *într'un* moment dat, *nu e loc decât pentru una sau câteva, foarte puține*. De ce e așa, de ce conștiința e condamnată la această sărăcie, nimeni n'ar putea-o spune. Aceasta e o taină a naturii noastre pe care mintea n'o poate pricepe. Destul că e așa, și trebuie să ne mulțumim numai cu această constatare că e așa. Să nu cerem științei mai mult decât ne poate ea da.

Imposibilitatea conștiinței de a cuprinde într'un moment dat multe stări sufletești, se numește *îngustime a cercului de conștiință*. Îngustimea cercului de conștiință face ca majoritatea stărilor de suflet să zăcă în întunericul inconștientului.

Sunt o mulțime de fapte cari nu se pot explica de cât admitând ideea aceasta a inconștientului.

I s'a întâmplat oricui să nu-și aducă aminte de un lucru oarecare, de un nume de persoană, bunăoară, tocmai când se silea mai mult și avea nevoie mai mult să-și aducă aminte.

Fel de fel de cuvinte îți vin atunci în minte, numai ce-l care-ți trebuie nu, cu toate că simți bine că trebuie să-l știi, ai conștiința perfectă că l'ai știut odată, și *pare că-ți umblă pe limbă*, cum se zice în mod popular. Tocmai mai târziu, *când nici nu te mai gândești la el*, fiindcă ai renunțat să te mai gândești și *ai trecut la alte preocupări*, te trezești că numele căutat îți vine de odată în minte, *pe neașteptate*. Cum ți-a venit în minte așa pe neașteptate, când nu ți-ai mai silit memoria să ți-l aducă aminte? Ai întrerupt efortul acea conștientă de a ți-l aduce aminte, fără ca după aceasta mintea ta să fi rămas absolut în nelucrare, până la aducere aminte a faptului dorit. Ea *a continuat* să lucreze, însă ocupându se *cu alte lucruri*. Dar *tocmai în timpul când te gândeai la cu totul altceva*, ceva lucră în inconștient ca să-ți readucă de odată în minte, pe neașteptate, cuvântul de care zadarnic ai căutat să-ți amintești cu o efortare conștientă.

Se petrecea deci o lucrare tăcută în suflet, dedesubtul celei conștiiente și străine de cuvântul ce doreai să știi, lucrare pe care n'o puteai observa, de care erai inconștient, dar se petrecea. Dacă n'ar fi lucrat sufletul și dincolo de cercul conștiinței, n'ai fi putut să-ți aduci aminte de cuvântul căutat, decât căutându-l cu *dinadinsul*, în mod conștient deci.

Ne culcăm seara cu o *hotărîre definitiv* luată, și,

dimineața, când ne deșteptăm, vedem *de odată* că am părăsit hotărîrea aceasta. Cine a schimbat-o? Conștiința nu, pentru că dormeam, și în somn conștiința e și ea adormită. Atunci rămâne numai inconștientul de vină. El a lucrat fără voia și știrca noastră și a modificat hotărîrea luată în ajun. „*Nuit porte conseil*“ spune un dicton francez.

Ocupațiile vieții ne fac să ne deprindem a ne deștepta dimineața la aceleaș ore. Cine ne deșteaptă? Cum știm noi, prin somn, ceasul exact când trebuie să ne deșteptăm? Conștiința nu ne spune, fiindcă, de vreme ce încă dormim, ea nu e trează. E cineva atunci care, exact, la aceeaș oră, ne spune: «Scoală-te, e ora 6». Acest cineva e inconștientul.

Dar tot ce facem noi în viață, *fără să ne gândim prea mult*, o facem prin ajutorul inconștientului. Ne plimbăm, spre exemplu, pe stradă și, la un moment dat, i se întâmplă unui trecător o nenorocire. Dacă am fost crescuți cu ideea că e bine să ne ajutăm unii pe alții, dacă ni s'a spus meru că trebuie să facem bine și ni s'a spus și o mulțime de motive pentru care trebuie să facem binele, și dacă până atunci de multe ori am mai făcut bine altora, cum vedem întâmplându-i-se nenorocirea, ne și *hotărîm* să sărim în ajutorul lui și ne și executăm hotărîrea. Fără să stăm prea mult pe gânduri, dacă e bine sau nu să facem acest pas, noi îl facem îndată. De unde știm însă că trebuie să-l facem și cum să-l facem, dacă nu ne gândim mult de ce trebuie să-l facem, dacă nu stăm atunci să ne aducem aminte de toate povețile frumoase pe cari ni le-au dat în privința aceasta părinții și educatorii noștri și de mișcărilor, de măsurile pe care trebuie să le luăm? Știința aceasta trebuie să fie undeva, fiindcă fără ea n'am putea lua hotărîrea de a face bine și n'am putea să-l facem. Inconștiință nu e, pentru că, am spus, nu stăm mult la *chibzuială* dacă trebuie să-l facem sau nu. Nu suntem conștienți de *motivele* cari ne împing să-l facem. Atunci ele sunt în inconștient, la spatele conștiinței, și de acolo ne poruncesc să sărim în ajutorul drumetului nenorocit.

Și e bine că există puterea care să ne poruncească să facem repede un bine, care nu ne mai dă răgaz să ne gândim dacă trebuie să-l facem; căci, dacă am sta tot atunci să ne gândim, bietul trecător ar rămâne neajutat sau în orice caz neajutat la vreme.

Așa e cu toate hotărîrile pe care le luăm repede și pe care le aducem la îndeplinire fără zăbavă. Le luăm și le împlinim cu toată știința noastră trecută care zace în întunericul inconștientului.

Din toate aceste explicații s'a înțeles limpede că inconștientul e o putere mare în sufletul nostru. El există și explică mare parte din viața noastră. Ceeace e mai important, și e de notat aceasta, e faptul că stările noastre sufletești, după ce au trecut în inconștient din centrul conștiinței, au putința, nu numai să se întoarcă înapoi în conștiință, dar *să lucreze chiar și din inconștient, fără să fie nevoe să mai treacă neapărat și în conștiință.*

I. Nisipeanu

CRONICA LITERARA

Figurile de Ceară de Adrian Maniu.

Maniu e un copil teribil. Arta lui, amestec de intenții cinice și de îndrăzneli neașteptate, are în cel mai înalt grad darul de a neliniști, de a scoate din sărite.

Maniu e setea noului; ambiția lui dintâi este aceea de a fi afurisit ca ucenicul „Sfântului“ său de maestrul murind, fiindcă în icoana pe care el o dă despre lume, profanează tipicul străvechi.

Nebunule, lasă-mă să mor, ia din fața ochilor, zugrăveala ta, care e afurisenie. Ai făcut munți cari se văd în toate zilele și sfinte cari sunt muieri. Blestem ție!

Maniu e un mic sfinx, care te încolțește cu întrebări amenințătoare; dar întrebat, el, de răspuns, te întâmpină cu un zâmbet nimicitor. Ambiția lui de-a doua e de a intrigă la culme pe cel care-l citește, de a vedea nedumerirea ivindu-se pe fața lui.—Iar dacă nedumerirea cetitorului crește adesea până la a nu ști de are în față-i un artist ori o piaiță a artei, un preot ori un mistificator; dacă uneori cetitorul ar voi să arunce deoparte aceste fumisterii enervante, el simte totuși, că încearcă zadarnic să disprețuiască pe acest artist, care a reușit să-l *turbure*, intrigându-l ori înfuriindu-l.

Dacă poemele și schițele lui Maniu nu sunt decât lumini șovăelnice și sclipiri cari provocând privirea, o enervează și o ostenesc, ce ne silește totuși să ne oprim la ele? Trebuie să fie într'insele anumite elemente reale, anumite puncte de rezistență.

Este mai întâi viziunea, pe cât de plastică, pe atât de surprinzătoare și de violentă, pe care poetul o are despre lucruri. Imaginile altora ne scutură ușor din indiferența noastră față de lucruri, apropiind lucrurile simțirii noastre; imaginile lui Maniu sgu-due brutal și palmuiesc par'că amortirea cetitorilor în făgașele vechi, prezentându-le raporturi nebănuite și asociații brusce, realizate prin salturi temerare — și uneori nebunești — între lumi socotite incompatibile. Pentru el, înstelarea e „rozeola unei maladii cerești“; luna nouă: „un parantez deschis în infinit“; în relieful norilor el vede „scobituri și afundări ca într'un pat în care s'a bătut dragostea“; părul ei negru e „ca smoala căzută d'asupra Sodomei, — cetatea urită Domnului“... Iar într'o noapte lugubră:

Vântul care se ridică iară—întuneacă cerul, trece prin creștetul pomilor, întâiu ca o înfiorare, se prelungeste, devine un delir, în care toate crengile se biciuesc între ele, cum se biciuiau pe piept și pe brațe păgânii în rugăciunile lor.

Și tot așa de izbitor e în cugetările sale:

Uite, sunt unele cugetări care se întorc în ele—ca un vierme cu nasul în coadă — pe când altele se aruncă sinucigașe în nesfârșit.

Dar brutalitatea viziunii sale nu e decât aspectul extern al *impietății* lui fără margini. Se pare că fiecare imagine a lui tinde să nimicească în noi câte ceva

din cele ce ne sunt sfinte, despuindu-le brusce de aureola lor tradițională. Iată crucea, de pildă:

Pe crucea de lângă jgheabul de saicie, aplecată fiindcă s'au frecat de ea boii, pe crucea în care a fost vopsit Christos — lăudăros ea și când numai el ar fi suferit pentru alții — pe cruce, pe brațul drept a căzut ea o bucată moale de întinerie, o bufniță uriașă, cu ochi selipitori de argint.

Iar acel roiu de scânteieri-aforistice și de licăriri impresioniste, care e intitulat: *Prin genele soarelui*, e o tolbă de săgeți cu cari acest răutăcios favorit al lui Apolon — împrumutând zeului arcu în loc de liră — rănește sângeros simțirile duioase și sacre ale fiilor pământului. Amorul? E „trebuința de a fi banal“. Lebdă? „Fiindcă nu e bună de mâncare — o poemă“. Inerarea? „Actor care în vederea aplauzelor, se ridică din moarte să mulțumească“.

Astfel, preocuparea de toată clipa a lui Maniu e de a sfida tradiția sub toate formele ei; *bunul simț* înaintea de toate. Legătura între mulțimea risipită a impresiilor sale se face adesea după legile capricioase ale unei logice, care nouă ne e străină, și nu numai în *Deasupra gândului* firul conducător trebuie căutat în logica specială a impresiunilor beției de opium. Sunt și altele, din cari, în afară de surprinzătoare scăpărări sporadice, noi nu am prins decât o impresie surdă, ca ecoul unui leit motiv al unei partițiuni muzicale — ceeace însă nu poate decât să încante pe poetul nostru. — Odată cu bunul simț, Maniu palmuiește legile artei; în loc de a înfăptui în cetitor o anume conciliare sufletească, Maniu îl învrăjbește cu sine însuși; îl enervează prin ritmul frânt al scrisului său, prin pornirea sa anarchică de a sfărâma toate tiparele organice. Sunt puține *organizme* printre bucățile lui Maniu; mai toate sunt torsuri fără capete, ori capete fără torsuri. — Aceasta iarăși spre deplina lui satisfacție, căci năzuința lui aprinsă e paradoxul desesperant, e răsturnarea principiilor ajunse banale, e „inversarea tuturor truizmelor“, întorcându-le pe dos ca degetele unei mânuși. Ne-o spune singur în *Nitzscheana*:

Așa ca soarele, care trebuie să moară undevă spre a răsări în altă parte, tu răstoarnă ideile ce sunt în agonie, spre a da drumul răsăririlor — întoarce mănuaș frazelor pe dos, când s'a murdărit pe față.

Și tot acolo:

Odată am vrut și eu să pot vorbi ca toată lumea noastră, să întreb ce avem de mâncare, ca să știu ce cravată să pun, dar m'a răpit puterea care arunță nechemăților întrebări, ca să-i doară capul.

Și m'a învățat să râd de cei ce se chinuiesc într'o eugr-tare, din care nu mai pot ieși, ca un gândac căzut într'o oală de porțelan.

— Dar mai mult încă:

Odată am vrut și eu să pot iubi ca toată lumea noastră, dar iubirea mea s'a întors înapoi fiindcă eră prea mare, și fiindcă singurul suflet care trebuia s'o înțeleagă, eră în mine.

În adevăr, după bunul simț, ceeace palmuiește Maniu mai mult este *simpatia*: Artistul Maniu nu cunoaște pornirea generoasă, iubirea caldă care încheagă și zidește; spiritul său negativ, diabolic usucă lucrurile prin suflul arzător al ironiei, le despoaie de poezia lor și le despica fără cruțare. Cu ce răutate privește el nevoia, așa de omenească, a iubirii, ne-o arată bucată așa de inci-

sivă, *D-na Raw*. Induioșarea, care topește inimile, el o privește cu dispreț nietzschean, și când ea îl surprinde, el se cuirasează deodată — ca în schița *Un copil* în ghiața ironiei. Ceea ce-l izbește, nu sunt atât simțirile omenești în sine, cât deșertăciunea stupidă a oricărei simțiri, chiar a celor mai mărețe și mai tragice. Uneori satisfacția lui dărească e de a micșorâ tocmai aceste situații tragice, reducându-le la câte un nonsenz moral revoltător: una din cele mai bune bucăți ale sale — iar prin preciziunea conturilor și a simțirii întrupate, cea mai puternică din toate — e *Răsboiul*, unde sentimentul revoltător al pieirii stupide, fără senz a unor oameni cari nu se pot apăra, e redat cu o intensitate, care își smulge la tot pasul întrebarea indignată: de ce mor oamenii aceștia, de ce mor în chip așa de stupid?

În sfârșit, *mulțumirea* e altă dușmană a lui Maniu. El e nemulțumitul veșnic, el e senzualitatea neînfrânată, nesatisfăcută, tinzând, ca femeia din *Nudul* — după „o plăcere nouă“.

Dar cu senzualitatea lui Maniu intrăm în partea de umbră a operii lui. Desfrâul său senzual nu se mărginește a da cuprinsului bucăților sale; acel caracter de orientală lubricitate — care țâșnește cu putere în *De asupra gândului*, în descrierea dansului săbiei, și își serbează triumful deplin în *Cântarea încântărilor tale* — ci își întinde contagiunea lui nimicitoare asupra artei sale, pe care o vițiază până în măduva ei. Arta sa are, în violența senzațiilor cu care operează, ceva de senilitate desfrânată, iar în incoherența enervantă a impresiilor, în salturile mortale ale asocierilor ei, ceva din caracterul isteriei. — Și ne e teamă, că cetitorul care — hărțuit și enervat de enigmaticele care-l pândesc la tot pasul în volumul lui Maniu — ar voi să se răsbune, va putea pune și el pe gânduri pe artistul nostru prin această întrebare incomodă: „O, năstrușnice artist, oare nu *vrei* sau nu *poți* închegă lucruri întregi? De-ai *putea*, disprețuind de a *voi*, nu s'ar desluși din chiar felul bucăților risipite planul îmbinării lor? Nu te mira, deci, că refuz a vedea în produsele tale, rodul amorurilor cu muza, și că ele îmi par încercările neizbutite de dragoste, fie ale unui impuber precece, fie ale unui bătrân redevenit impuber. Cum aş putea tăgădui că muza te are drag? — ai doară toate calitățile diavolești ale cuceritorului! Dar o văd regretând, sărmana, că ești prea bătrân ori că ești prea crud — nu știu nici eu care din două!“

Dar suma păcatelor artistice ale lui Maniu n'ar fi încheiată dacă n'am menționă și inconștiența sa artistică. El trece adesea peste limitele poeziei cu o inconștiență care place uneori, dar te înspăimântă de obicei — și cu drept cuvânt. Multe din asocierile lui depășesc, prin bizareria lor, limitele înțelegerii noastre; iar senzualitatea lui nu odată sare orbește hotarul poeziei și intră în domeniul rătăcirilor pornografice. Și e interesant de urmărit, uneori, cum fără voia lui poetul învinge pe pornograf; cum din aso-

cieri, cari nu sunt decât intenții pornografice, primul face să țâșnească fără voia celui de al doilea, poezia curată și sfântă, ale cărei unde spală — atunci când mai e cu puțință — părțile profanate.

Aceasta în *Cântarea încântărilor tale*, bucată finală, în care Maniu și-a concentrat toate calitățile și defectele sale, voind să ne dea, par'că, măsura dreaptă a talentului său. Senzualitatea sa orientală eră firesc să-și găsească expresiunea într'o „Cântare a cântărilor“, și înrăurirea poeziei biblice se simte bine în imaginile înfocate, cari celebrează încântările trupului *Ei*. Și exaltarea lui senzuală dă aripi puterii sale plastice, care se înalță și ea în sbor triumfal:

Acuma dansul te schimbă, în rază de soare, în vârtej de frunze, în roată de apă, în stâlp de vânt — și când te oprești obrazul tău e auriu și albul ochilor albastru.

Și când te oprești, părul înebunit încărlionează sfârlezi infierbântate, buclele se încapătânează în spirale — ca verzi cărcei de viță — pe obrazul auriu, cu ochi de ghimpe vânat.

Și când te oprești, părul urmează mișcărilor ce au îndoit răsul trupului.

Și răsul ți-e ostenit ca o lămâie, de toată acreala suptă.

Ca o salcie în ploaie ți-e atunci părul, înroat de căldura și aburul tău.

Și tâmplele îți tremură ca inima șopârlei.

Dar senzualitatea sa e prea mare, ca să se domolească numai prin aceea, că și-a transmis o parte din furia ei forței sale plastice. Ea erupe mereu, degenerând în note pornografice, care profanează poezia trupului descris; între această senzualitate și instinctul pur poetic al autorului, se dă o adevărată luptă, în care uneori învinge cel din urmă, izbutind a transfigura patima profană în cântarea pură și sacră a farmecelor *Ei* trupești. La un moment dat însă, pornirea oarbă, inconștientă răușește să covârșească instinctul poetic și izbucnește, scabroasă și oribilă, în pasagiul care încheie partea I-a, și compromite una din cele mai admirabile bucăți ale poetului nostru.

Și acum să-l decretăm pe Maniu mare poet, fiindcă a împodobit paginile *Noii Reviste Române*? Cum am putea-o face, față cu inconștienta și caracterul anarhic al artei sale? — Dar ne pare mai presus de îndoială, că Maniu este un temperament poetic plin de originalitate; că acest negator ireductibil e menit să joace în poezia noastră rolul util al unui ferment plin de virulență; că acest buchet de enigme este o comoară de virtualități.

Iși va ține el făgăduielile? Maniu n'ar mai fi Maniu, dacă felul cântării lui de azi ar permite profeții asupra cântării lui de mâine. Apoi la întrebarea aceasta îndoielile noastre reîncep: izbuti-va acest dărâmtor fără milă și al simțirilor și al tiparelor formale obișnuite să închiege simțiri noi și mai ales tipare noi? Va izbuti el să creeze ceva? Ori loviturile sale nu sunt decât pietrele pe cari un copil afurisit le repede din praștia sa în ferestrele vecinilor pacinici, pentru plăcerea drăcească de a auzi pocnetul geamurilor sparte și alarma burghezilor păgubiți?

Talentul lui Maniu e abia în faza înmuguririi. Acest copil teribil are înaintea lui atâta vreme, ca să realizeze și speranțele și temerile noastre.

Ion Trivale

CRONICA TEATRALA

Teatrul Național. — *Actrița*, piesă în trei acte de Emil Nicolau.

În șirul de „premiere“, care se succed precipitat la Teatrul Național, săptămâna trecută a venit rândul *Actriței*, piesa cunoscutului și fecundului autor dramatic d. Emil Nicolau. De data asta autorul ne transportă în lumea teatrelor și voește să ne arate de ce jertfe este capabil un suflet de actriță. Piesa d-sale e o încercare de reabilitare a unor ființe atât de hulite de hipocrita morală curentă. D. Nicolau e un neobosit moralist, condus de cele mai bune și mai cinstite intențiuni, cam greoi însă și prea punând punctele pe i, ceea ce poate fi un cusur pentru arta dramatică.

Actrița d-sale, Lizeta, un suflet frumos și o fire poetică, știind să extragă poezia flacării din cămin și a luminei de lună, este ființa unui singur amor. Dela începutul carierii ei artistice iubește pe Ernest Verescu, tânăr din lumea bună, căruia i s'a dat, și nu va încetă să-l iubească până la căderea cortinei. Iubirea ei se va ridica până la înălțimile sacrificiului. Dar Ernest Verescu (nume care nu se lipește pe nici un obraz, — ca mai toate numele pe care le găsec autorii noștri mai noi; unde sunt numele așa de vii ale lui Caragiale!), Ernest Verescu, deci, s'a hotărât să se însoare cu o fată din lumea lui, pe care n'o iubește, dar care e foarte bogată. Căci tânărul are ideile lui asupra onoarei numelui ce poartă. Pentru că s'a ruinat — nu știu în ce împrejurări — preferă să-și vândă numele decât să-l acopere de rușine. Fiind om de onoare nu poate să primească propunerea actriței de a trăi din veniturile acesteia. Iată deci că vine despărțirea. Cum Lizeta e o fată bine crescută, nu face scene, nu se tânguie, nu aruncă imprecății, nu se cramponează; știe să-și ascundă durerea și să-și mănânce lăcrămile, dar după plecarea iubitului ei înghite otravă... Nu vă speriați însă, că nu moare. La începutul actului al doilea e în convalescență, primește flori și vizite, și un alt om de lume stăruie strașnic să ia succesiunea ingratalui Verescu. Candidatura acestuia e sprijinită de o amică a Lizetei, o actriță mai trecută, care are un cățeluș Bijulică, pe care-l poartă în mașon, și care ajunge un fel de personaj în piesă. Dar iată că Verescu zguduit de durerea și disperarea amicei sale, a rupt logodna cu fata cea bogată, și se întoarce la Lizeta. Scena reconcilierii e înduioșătoare. Dar nu e bucurie durabilă pe lumea asta trecătoare. Un vânzător de gazete strigă pe sub ferestre: „*Vremea* cu sinuciderea din strada Primăverii!“ Ați ghicit: sinucigașa din strada Primăverii este logodnica părăsită! Dar nici aceasta nu moare de revolver, precum nici Lizeta nu murise de otravă. Ce-i de făcut acum? Ce va face bietul Verescu între două sinucigașe neisbutite? Soluția o va găsi tot nobila Lizeta și va consista în sacrificiul cel mai mare ce-l poate face o femeie iubitoare, în sacrificiul propriei ei iubiri. Lizeta vede că iubitul ei avea drep-

tate când o părăsise întâia oară, că acesta nu-și putea reface vieața și numele decât printr'o căsătorie bogată, că datoria ei adevărată eră să-l trimeată la logodnica sinucigașă, călcându-și astfel pe inimă. Și ca să facă iremediabilă ruptura ei cu Verescu, recurge (ca și Dama cu Camelii, însă cu mai puțină abilitate) la o stratagemă: face să fie surprinsă de Verescu într'o scenă de dragoste cu un coleg al ei, un tânăr care o iubea de multă vreme, și pe care ea, înșelându-l, îl făcuse să creadă că de acum renunță la cuminența ei și vrea să ducă o vieață dionisiacă. Situația tânărului coleg care de bună credință se pretează la stratagama Lizetei e cu desăvârșire lamentabilă: el e adevărata victimă a dramei, o victimă însă care te face să surâzi, în momentul când Verescu surprinde pe cei doi falsi amanți și când tânărul, în fața invectivelor aruncate de Verescu Lizetei, vrea să facă pe cavalerul apărător. Stratagama a reușit, Verescu pleacă convins că Lizeta e o femeie perfidă și pierdută, și nici nu aude protestarea disperată a biete amante care în fața catastrofei ireparabile strigă că a mințit și s'a prefăcut. Și astfel jertfa se împlinește.

D-l Nicolau are calități de tehnică teatrală și știe să pună în picioare o acțiune dramatică. Dialogul său este destul de fluent, însă de o dezolantă banalitate. Personagiile sale se exprimă totdeauna corect, însă cu fraze făcute gata, cu clișee pe care le-am auzit de sute de ori. Erau atâtea și atâtea replici pe care oricine le putea prevedea. Situațiile cele mai patetice pot fi compromise de o frază banală, iar o întregă piesă scrisă în clișee de acestea ca: „o, de-ai ști cât am suferit!“, „este peste puterile mele“, etc. etc., în care nu licărește nici o expresie mai luminoasă, nimic neprevăzut, ajunge până la urmă obositoare. Un răutăcios vecin de bancă se amuză, la reprezentația *Actriței*, să numere frazele acestea făcute gata, clișeele arhicunoscute: până la sfârșitul actului al doilea ajunsese la numărul 124.

Pe lângă acest cusur al dialogului, piesa care ne înfățișează un anume mediu, suferă de insuficiența descrierii acestui mediu. Intr'adevăr piesa d-lui Nicolau se petrece între oameni de teatru. Ne-am fi așteptat să vedem o descriere mai pregnantă a vieții și a mediului acesta special. Autorul însă ne-a înfățișat o lume oarecare, care seamănă cu oricare alta. Personagiile sunt actori și actrițe, dar puteau fi orice, dacă ne uităm la ceea ce a izbutit autorul să facă. Faptul că eroina e o actriță ajunge astfel indiferent pentru desfășurarea piesei, ceea ce este evident împotriva intenției autorului.

Piesa a fost jucată, în rolurile principale de d-na L. Sturza-Bulandra (Lizeta), d. Bulandra (Ernest Verescu), d. Livescu (Constantin Preda), d. Virgolici (Eugen Dâmbu). D-lor și-au ținut conștiincios rolurile. E drept că d. Virgolici n'a putut salva de ridicol rolul complicei fără voie în stratagama finală a Lizetei, dar vina d-sale nu e prea mare. O parte a presei a învinovățit pe artiști de insuccesul piesei

și s'a zis că au jucat de mântuială, fără convingere, aproape în glumă și că piesa altfel jucată ar fi avut cu totul alt succes. Acuzația e nedreaptă. Artiștii noștri știu să-și facă datoria și e greu de admis ca niște artiști conștienți și consumați să dea cu piciorul *de gât de coeur* la un succes care în bună parte se resfrânge și asupra lor.

Lazăr Cosma

LITERATURA

Din Propertius : Către Cynthia

*Deși fără voia-mi pleci, Cynthia, din Roma,
Mă bucur că ți-vei departe de oraș,
La țară nu-s tineri de-acei, ce te 'ndeamnă
Pe drumul necinstei, s'abați ai tăi pași.
Nici n'ai s'auzi certuri mereu sub fereastră,
Să-ți turbure somnul, făcându-l amar,
Ci 'n liniște, Cynthia, privi-vei doar munții
Și turma și-ogorului plugărilor harnic.
Teatre acolo nu sunt, nu-s nici temple,
Pe unde păcatul ades să te jure,
Acolo privi-vei la tauri cum ară,
La pletele viții, căzând sub secure.
Iar când cel mai mândru din iezi din turmă
Cădeă-va, pe rug tu vei cerne tămâie,
Cu pulpele goale să joci, dar ascultă:
Ferite de ochii streini să rămâie.
Iar eu voi vâna ca prinoc s'aduc Diane,
Prin rugi să mă pun sub al Venerii scut;
Voi prinde chiar cerbi ca de arbori legându-i
Spre dânșii ogarii 'ndrăzneți să-mi asmut.
De leii năprasnici jeri-mă-voi veșnic,
De-asemeni jeri-mă-voi și de mistreți,
Spre pasări și iepuri fricoși, doar cercă-voi
Să 'ndrept fără milă potop de săgeți.
Pe-acolo pe unde Clitumnul în unda i
Pe tauri îi scaldă... Și dară vreodată,
Va prinde ispita cumvâ să-ți suradă
Atunci amintește-ți 'de mine pe dată.
La rândul-mi, orcât va cercă să m'alinte
A fluviului undă-a pădurii desime,
Pe buze partă-voiu mereu al tău nume;
Să nu mă 'nșeli însă, în lipsa-mi, cu nime.*

Raul Teodorescu & Em. Brandza

Cântec de argint.

Am stat visătoare la geamuri

Plecată ușor pe gherghef,

Iar luna părea peste ramuri

Un nasture alb de sidef.

Priviam, urmărind în neștire

Cu ochi liniștiți și cumiști,

Cum blând înfloriau dintre fire

Flori dalbe, castele și prinți.

Dar astăzi nu știu cum se poate

Că 'n urmă, trezindu-mă 'n zori,

Pe pânză pieriseră toate

Și prinți și castele și flori.

Castor & Pollux

CISMARUL ȘI NECURATUL

Eră în ajunul Crăciunului. Maria sforăia de mult, culcată după sobă, în lampă arsesese aproape tot gazul, Feodor Nilov însă stătea la mesuță și lucra mereu. Ar fi aruncat el lucrul din mână de mult și ar fi ieșit puțin să se mai plimbe pe stradă, dar un mușteriu al lui din ulița Clopotarilor, care îi comandase cu două săptămâni înainte o pereche de cisme, venise ieri pe la dânsul și-i poruncise să i le gătească negreșit până dimineață.

— Vieață de oenaș, își zise Feodor în sine lucrând. Unii oameni dorm de mult, alții se plimbă și tu, iată, par'că ai fi Cain, șezi și lucrezi, D-zeu știe pentru cine.

Ca să nu-l prindă somnul, scotea în răstimpuri de sub masă o sticlă de rachiu și mai trăgea câte o dușcă, iar după fiecare înghițitură își lăsa nițel capul pe piept și vorbea tare:

— Pentru ce oare, mă rog, mușterii mei să se plimbe, iar eu să fiu silit să lucrez pentru ei? Oare numai pentrucă ei au bani, și eu sunt sărac?

În aceste momente el își ura toți mușterii și cu deosebire pe cel din mahalaua Clopotarilor. Asta eră un om cu înfățișare întunecată, cu părul lung, cu fața pământoasă, purta ochelari mari albaștrii și glasul îl avea răgușit. Eră neamț, așa că nu puteai stă de verbă cu el. Cum îl chema și cu ce se ocupa, eră peste puțină să-l pricepi. Când, cu două săptămâni mai înainte, Feodor venise la el să-i ia măsură, el, mușteriu, stă pe podeală și pisă ceva într'o piuliță. Nici nu isprăvise bine Feodor să-i dea bunăziua, când deodată, conținutul piuliței luă foc și arse cu o flacără roșie răspândind un miros de ceară și pene arse,

iar odaia se umplu de un fum roșietic și înțepător, așa că Feodor strănută de câteva ori. Când se întoarse acasă se gândea: „Numai unul care nu se teme de D-zeu poate să aibe asemenea meserie“.

Când nu mai rămase nimic în sticlă, Feodor puse cismele pe masă și rămase pe gânduri. Își sprijini capul greu pe mână și începă a-și privi sărăcia lui, vieața-i greă și fără rost, se gândi apoi la cei bogați, la casele lor mari și frumoase, la trăsurile și la banii lor... „Ce bine ar fi dacă bogaților li s'ar s'ar risipi bogățiile, li s'ar dărâma casele, le-ar muri caii, le-ar mânca moliile blănurile și căciulile de lătră. Ce bine ar mai fi dacă unul câte unul bogații ar lua locul săracilor cari n'au ce mânca și sărmanul cismar ar fi bogat și s'ar veseli el acum pe dinaintea nevoiașului în ajunul Crăciunului..

Visând astfel, Feodor își aminti de lucrul lui și deschise ochii:

— Iacă, se gândi el uitându-se la cisme, cismele sunt de mult gata și eu stau, în loc ca să le duc mușteriuului.

Își înveli lucrul într'o basma roșie, se îmbracă și eși în stradă. O ninsoare mărunță și umedă înțepă obrazul ca acele. Eră frig, lunecuș, întunec, și felinarele cu gaz ardeau prost, de eră parcă pe stradă un miros înăbușitor de smoală; Feodor nu putea răsuflă și începă a tuși. Pe pod, îndărătul și înaintea lui, umblau de colo până colo echipajele bogaților și fiecare ținea în mână câte o bucată de șuncă și o sticlă de votcă. De prin trăsuri și sănii se uitau la Feodor domnișoare bagate, scoteau la el limba și-i strigau în bătaie de joc:

— „Calicule! cărpaciule!“

Pe lângă Feodor treceau studenți, ofițeri, târgoveți, generali și toți se uitau la dânsul și-i adresau vorbe ca acestea:

— „Bețivule, șușterule afurisit, inimă de talpă, calicule!“

Toate astea îl necăjeau, dar Feodor tăcea și doar scuipa. Se întâlni apoi cu starostele cismarilor, Cuzmei Lebedkin din Varșovia, care îi spuse:

— M'am însurat cu o femeie bogată, am la lucru o mulțime de calfe, pe când tu ești un calic de n'ai nici ce mânca.

Feodor nici nu se oprî măcar și alergă mereu înainte. O ținu tot așa într'un suflet până se pomeni în mahalaua Clopotarilor. Mușteriu lui locuia în a patra casă dela colț, într'o odăiță la etajul cel mai de sus. Ca să intri la el trebuia să treci printr'un coridor lung și întunecos, apoi să urci niște scări înalte și lunecoase cari trosneau sub picioare. Când Feodor intră, mușteriu, cași rândul trecut, cu două săptămâni înainte, ședeă pe podele și pisă ceva într'o piuliță.

— Conașule, v'am adus cismele, îi zise posomorit Feodor.

Mușteriu se ridică și fără să spuie o vorbă începă a se uita cu deamănuntul la cisme. Ca să-i ajute, Feodor se lăsă pe un genunchi și-i trase din picior

una din cismele vechi, dar pe dată se înspăimântă și plin de groază se dete îndărăt: Mușteriu lui avea în loc de picior o copită de cal.

— Ehei! se gândi Feodor, asta-i lucru dracului!

Mai întâi de toate își făcu semnul crucii, apoi asvârli tot din mână ș'o șterse pe ușă afară. Dar se gândi numai decât, că asta e pentru prima și ultima dată în viață când se întâlnește cu necuratul și că de nu se va folosi de el va fi prost în toată puterea cuvântului. Așa că își luă inima în dinți și se hotărî să-și cerce norocul. Se întoarse deci, și punându-și mâinile la spate, — ca să nu se poată închina — tuși smerit și începu astfel:

— Am auzit că nu-i nimic mai desgustător și mai păcătos pe lume decât necuratul, dar eu, pe cât pot pricepe, cred, Înălțimea Voastră, că diavolul e tot ce poate fi mai minunat. Dracul, iertați-mă, are copită și coadă, cu toate astea în capul lui stă mai multă înțelepciune chiar decât în al unui student.

— Imi place să aud asemenea cuvinte — zise mușteriu său jumătate cal. Mulțumesc, meștere. Și acum ce dorești?

Cismarul, fără a pierde vremea, începe să-și jelească soarta. Spuse chiar dela început că a invidiat totdeauna pe cei bogați. I-a fost necaz totdeauna că nu trăiesc toți oamenii la fel, în case mari și nu se plimbă toți în trăsuri frumoase. De ce el să fie sărac? Intru cât e el mai prost ca Cazma Lebedkin din Varșovia, care are casa lui și nevasta-i se poartă cu pălărie. Și el are nas, mâini, picioare și cap ca și bogății; de ce dar el să fie nevoit să muncească pe când alții se plimbă? De ce el să aibă de nevastă una ca Maria lui și nu o cocoană din acelea cari miroase a parfum? În casele mușteriuilor bogați i se întâmplase adesea să vadă domnișoare drăguțe, cari însă nu-i dădeau nici o atenție, ci numai râdeau uneori și-și șopteau una alteia: „Ce nas roșu are cismarul ăsta”. Ce-i dreptul Maria lui e femeie bună, cinstită și harnică, dar prea e necioplită, are mâini groase și crăpate, iar când ai vorbi dinaintea ei despre politică sau de ceva mai înalt, intră și ea în vorbă și scoate niște prostii....

— Și ce dorești? îl întrerupse mușteriu.

— Vezi, v'aș rugă, Măria Voastră, Aghiuță Ivanovici, dacă nu vă e cu supărare, să mă faceți și pe mine bogat.

— Cu plăcere, numai, vezi, pentru asta trebuie să-ți vinzi sufletul mie. Până nu apucă de cântă cocoșii, fugi acasă și iscălește pe hârtia asta că mi-ai dat sufletul.

— Înălțimea voastră, zise Feodor politicoș, când mi-ați poruncit să vă fac cismele eu nu v'am luat banii înainte. Trebuie mai întâi să execuți lucrarea și pe urmă să ceri banii.

— Ei, hai! fie și așa, se învoi mușteriu.

În piuliță izbucni deodată o flacăra puternică, se răspândi un fum înțepător de culoare roșietică și mirosi a pene arse și a smoală topită. După ce fumul se risipi, Feodor căscă ochii și văzu că el nu mai e

acelaș Feodor și nici cismar ci un alt om, îmbrăcat în vestă, pantaloni noi și cu lanț la brâu, și stă tolănit într'un fotoliu dinaintea unei mese mari. La masă îl serveau doi lachei, care se plecau dinaintea lui până la pământ și-l salutau.

— Mâncați, pofțiți măria voastră, ospătați-vă.

Ce bogăție! Servitorii îi aduseră o bucată mare de friptură de miel și un castron cu castraveți murăți, îi mai serviră apoi într'o tigae friptură de găscă, apoi friptură de purcel cu hrean. Și toate astea cu câtă delicateță și cât de politicoș! Feodor mănca și înaintea fiecărui fel bea câte un pahar mare de rachiu minunat, ca și cum ar fi fost un general mare ori vreun prinț. După friptura de purcel îi aduseră o supă cu grăsime de găscă, apoi jumări cu untură de porc și ficat prăjit, iar el le mănca pe toate și se desfătă. Dar pe urmă? veniră plăcinte cu carne și cu ceapă și napi cu borș. — „Cum dracu de nu crapă boierii de atâtea bucate”, se gândea el. La sfârșit îi dădură o oală mare cu miere.

La sfârșitul mesei se ivi diavolul cu ochelari albaștri și-l întrebă salutându-l până la pământ:

— Sunteți mulțumiți de masă, Feodor Panteleici?

Feodor însă nu putu răspunde nici o vorbă, atât de tare se îmbuibase cu mâncări.

De sătul peste măsură ce eră, îi eră greu și se simțea indispus, și ca să se amuzeze începu a-și privi cismele din picioare.

— Pentru o astfel de pereche de cisme eu n'am luat mai mult de 7 ruble și jumătate. Cum îl cheamă pe cismarul care le-a făcut? întrebă el.

— Kozma Lebedkin, răspunse un lacheu.

— Să vie aci, dobitocul.

Peste puțin, apăru Kozma Lebedkin din Varșovia. Se oprî lângă ușă, într'o poziție respectoasă și întrebă:

— Ce-i porunca, slăvite stăpâne?

— Tacă-ți gura neghiobule, țipă Feodor și izbi cu piciorul în podea. Să nu îndrăznești să stai la vorbă cu mine și nu uita că nu ești decât un cismar. Netotule, nu te pricepi nici o pereche de cisme să lucrezi. Am să pun să-ți tragă o bătae soră cu moartea. La ce-ai venit?

— Să-mi dați bani.

— Ce bani? afară! să vii sâmbătă. Băete, dă-l de spete afară!

Dar numai decât își aduse aminte cum chiar dinaintea lui se înfuriau mușterii și se căi din suflet de ce făcuse, apoi ca să-i mai treacă de urît scoase din buzunar un portofel mare și se puse să-și socotească banii.

Banii erau mulți, dar Feodor dorea și mai mulți. Diavolul cu ochelari albaștri îi aduse încă un portofel mai plin, el însă dorea și mai mulți și cu cât îi socotea, cu atât se nemulțumiă și mai tare.

Seara, necuratul îi aduse o cucoană înaltă, bine legată, îmbrăcată în rochie roșă și-i spuse că aceasta e noua lui soție. Până noaptea târziu se desmierdără și mâncară turtă dulce. Noaptea se culcară într'un

pat elegant, cu perne moi; el însă se perpeleă pe o parte și pe cealaltă și nu putea adormi de fel. Asta îl enerva.

— Avem bani mulți, îi zise soției sale, ia te uită! dar dacă i-o fură hoții? Ia du-te tu cu lumânarea și vezi să nu fie cineva.

Toată noaptea nu putu să doarmă și din când în când se sculă să vadă dacă nu umblă cineva la dulap.

Dimineața trebui să se ducă la biserică. În locașul Domnului toți sunt priviți cu aceiași cinste, cei bogați ca și cei săraci. Când Feodor eră sărac, se rugă la biserică astfel: „Doamne, iartă-mi mie păcătosul“; tot așa se rugă însă și acum când eră bogat. Ce deosebire dar? Oare după moartea bogatului Feodor îl vor îngropă în aur și în bogății, ori în acelaș pământ negru ca și pe cel din urmă sărac? El, Feodor, va arde în acelaș cazan deavala cu toți cismarii. Toate astea i se părură atât de neliniștitoare, că la indispoziția ce i-o da încărcarea stomacului, i se mai adăogă un fel de moleșală a întregului trup, iar în creierul lui, în locul slujbei din biserică, se învârteau gânduri fel de fel: gândul la dulapul cu bani, la hoți, la sufletul lui vândut dracului și murdărit.

Ieși din biserică supărat. Ca să-și mai alunge gândurile urâte, începu să cânte cât îl ținea gura, așa cum obișnuia înainte. Dar abia începuse, că iată se trezi față în față cu un gardist, care îi spuse, salutându-l cu mâna la cozoroc:

— Domnule, vă rog, nu-i permis ca boierii să cânte pe stradă; numai cismarii fac așa.

Feodor se propti cu spinarea de un gard și rămase pe gânduri: se gândi cu ce să-și omoare vremea.

— Domnule, îi strigă portarul, nu vă sprijiniți așa de tare, vă stricați blana.

Feodor se duse la o prăvălie de unde își cumpără cea mai bună armonică pe care o găsi, apoi porni pe stradă cântând. Toți trecătorii îl arătau cu degetul și râdeau de el.

— Domnule! îl necăjeau birjarii, halal! taman ca cismarii.

— Boerule! face-ți-vă milă și pomană, D-zeu să vă dea sănătate, îi țipau în urechi cerșetorii, rotindu-se în jurul lui, — dați-ne un gologan!

Mai înainte, când eră cismar, sărăcii nici nu se uitau la el, nu-l băgau ei pe dânsul în seamă; acum însă nici să-și vadă de drum nu-i dădeau pace.

Acasă îl întâmpină noua lui soție, doamna, îmbrăcată într'un capot verde și cu obrazul sulemenit. El vru s'o desmierde dându-i un ghiont în spate; ea îi strigă supărată:

— Mojicule, neghiob ce ești, așa știi tu să te porți cu damele? Dacă ți-s dragă sărută-mă, dar dragoste în felul ăsta cum faci tu nu-mi place.

— Ah! vieață păcătoasă! se gândi Feodor, ăsta se chiamă trai omenesc? să n'ai tu voie de chiuit, să nu poți cânta din armonică și nici să te joci cu nevasta! Pfu la dracu!

Deabia se așezase cu doamna să bea ceai, și iată că apare necuratul cu ochelari și-i zice:

— Ei! Feodor Panteleici, vezi că îmi place să fiu exact. Haide, iscălește-mi hârtia și te rog urmează-mă. Acum știi ce va să zică să fii bogat. S'a isprăvit cu tine. Și pe dată îl și cufundă pe Feodor în iad, drept în cazanul cu smoală, iar diavolii alergau din toate părțile și-i strigau:

— Dobitocule, măgarule!

În iad miroseă a gaz, așa că abia mai putea răsuflă.

Deodată, periră toate ca prin minune. Feodor deschise ochii și-și văzu mescioara lui, cismele și lampa de tinichea. Sticla de lampă eră înegrită peste tot de fum și din fitilul abia luminat ieșea o sfoară de funingine ca din lulea. În fața lui sta mușteriu cu ochelari albaștri și țipă la dânsul supărat:

— Dobitocule, măgarule, te-oi învăța eu minte, suster păcătos. De două săptămâni ai luat comanda și nici până acum nu mi-ai gătit cismele. Crezi că eu am timp să bat drumurile de șapte ori pe zi pe la tine? Ticălosule, vită ce ești!

Teodor își scutură căpătâna și se apucă din nou de cisme. Mușteriu îl mai sudui încă câțva timp amenințându-l. Când, în sfârșit, se liniști, Feodor îl întrebă sfiit.

— Cu ce vă ocupați d-voastră domnule?

— Fac focuri bengale și artificii; sunt pirotehnician.

Tocă de utrenie. Feodor dădă cismele, luă banii și plecă la biserică.

Pe stradă, înainte și în urma lui umblau trăsuri și sănii cu învelitori de blană de urs. Pe trotuar, la un loc cu tot felul de lume mergeau negustori, domni, ofițeri... Acum Feodor nu mai jinduiă soarta acestora și nu mai cătea împotriva norocului său. Acum i se părea că toți trăesc la fel — prost: unii pot să se plimbe în echipaje, alții pot cânta pe stradă cât le pofteste inima, pot cânta din armonică și pe toți îi așteaptă acelaș mormânt; mai învăță că în vieață nu-i nimic atât de bun încât să facă să-ți dai necuratului măcar o părticică din suflet.

Anton Cehov

În românește de Lt. Cezar Sfat

Din „*Noua Revistă Română*“, s'au pus în vânzare colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX, X și XI, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe prețul excepțional de lei **1,50 fiecare volum** (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau 2 volume; lei 1.10 pentru 3 sau 4; și lei 1.85 pentru 5, 6 sau toate 7 volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pagini variate și mereu de actualitate.

Tabla Generală de Materii a Revistei, care formează un neprețuit mijloc de cercetare pentru intelectualii de orice categorie, se află anexată la fiecare volum. — Pentru cei ce vor să cunoască dinainte cuprinsul acestor volume, Tabla de Materii se trimite gratuit, la cerere.

Comenzile, făcute pe cotorul mandatului vor fi înaintate administrației revistei.

CRONICA MILITARA

Recruții.

Un nou contingent de tineri a fost chemat, la începutul lunii Noemvrie, sub drapel.

E un eveniment care se succede regulat an după an, și tocmai pentru că e un eveniment obișnuit, pare că intră în faptele mărunte. Nu e de puțină însemnătate faptul că mii de tineri părăsesc câmpul, părăsesc meșteșugurile și ocupațiile, chemați printr'un scurt și milităresc ordin să vină „sub drapel”.

Tinerii aceștia sunt o forță. De energia, de priceperea, de puterea lor de muncă, timp de doi ani ori mai mulți ani de zile, se folosește numai armata. De aci s'au ivit și nemulțumirile de rea credință a unora.

Această tinerime nu pierde, în oștire, nimic din cele ce o înzestrea — de altfel această tinerime e înzestrată cu prea puțin.

Veniți în primele două săptămâni ale lunii Noemvrie printre recruții noștri. Veți constata că nu știu cine e regele țării, și nici nu-și dau seama de țară — și e puțin lucru acesta?; habar n'au de doctorul și de administratorul de plasă, despre cari — când îi convingi că există — caută să-i scuze că ar fi venit pe la primărie; nu se duc la biserică decât în noaptea Paștilor.

Stați de vorbă cu aceiași oameni, când armata îi trimite, după terminarea serviciului, la cămin. Veți vedea: nu seamănă cu îndemânatecii de acum doi ani; știe ce-i cu țara lor; își cunosc Regele și familia domnitoare; sunt în stare să facă o scrisoare — deși când veniseră nu puteau iscăli — pricep rostul medicului; își dau seama de legi și de ordine.

Gradul de știință de carte al recruților dintr'un regiment de Infanterie, contig. 1913.

Absolvenți de școli speciale	6
Cu clase de liceu și gimnaziu	13
Cu cinci clase rurale	104
Cu patru clase urbane și rurale	69
Cu trei clase	92
Cu două clase	63
Cu o clasă	38
Fără știință de carte	260
Total	642

Noii soldați sunt destul de voinici, și faptul că fiecare e aproape de casă — puțini sunt cari să nu fie din acelaș județ — îi face să fie veseli, mulțumiți. Mai contribuie la aceasta și programele de instrucție; chemați dela vatră la 1 Noemvrie, timp de două săptămâni găsesc în regiment o perioadă, zisă de familiarizare cu viața de cazarmă, în care li se arată localurile, li se povestesc de către soldații vechi obiceiurile și traiul, li se dă prilej să joace și să cânte.

Trăind între ei, observi, cu o mulțumitoare surprindere, lăgăturile de familie; părinții îi însoțesc în ziua chemării până în curtea regimentului, și ce e caracteristic, îi îndeamnă cu cuvinte pornite dintr'o judecată puțin sentimentală; soldații scriu des acasă, îndemnați numai de nevoia de a trimite „multă

sănătate” și a spune că „o duc bine cu serviciul militar”.

Traiu monoton, veșnic acelaș — cu greutatea și nevoile lui — pe care le-au avut în sat, e înlocuit în armată cu viața sănătoasă, variată, cu clipe de emoții nouă.

Puterea fizică fiind însușirea principală a unui soldat, serviciul militar nu numai că nu ruinează sănătatea oamenilor, dar o îngrijește de aproape. Localurile regimentelor sunt clădiri igienice și solide, unde curățenia e exemplară. Regimentele sunt înzestrate cu băi de aburi, încât îngrijirea corporală nu lasă de dorit. Exercițiile zilnice, în aer liber, la câmp, cu alergări și marșuri, aduc vioiciunea, sprinteneala și voia bună.

Se poate compara școala, în privința aceasta, cu armata! Odăile mici, sărăcicioase, fără aer, în cari respiră cinci ore pe zi, cincizeci de copii, sunt departe de pavilioanele companiilor, cu ferestrele mari, curate, întotdeauna aerisite.

Monotonia orelor de clasă, când copiii nemișcați ascultă pe dascălul lor, care firește se silește să-i învețe carte, e înlocuită în cazarmă cu variația minutară a programului zilnic, cu explicația și în deosebi „arătarea” dela om la om a tuturor lucrurilor.

Azi în cazarmă, mâine la câmp într'o direcție, ziua următoare în marș, în direcție opusă, la o anumită epocă a anului concentrări, la o altă manevre; acum defilare, peste un sfert de ceas gimnastică, peste zece minute tragere... — trecerile acestea nu aduc niciodată plictiseală.

Lucrurile nouă, de care sufletul tânărului dela țară e atât de străin, în armată deseori îl uimesc, îl mișcă, și uneori îl entuziasmează. S'a căutat de multe ori să se ridiculizeze — și uneori s'a izbutit — viața din cazarmă; nu s'a găsit însă nimeni să arate poezia ei.

...Cornistul sună *Ruga*: soldații descoperă, și în durata acestei clipe, cazaniile atâtor preoți nu dau atâta tărie Dumnezeirii.

Intrebați apoi, pe cei ce au făcut concentrări și manevre, cu câtă voioșie se deșteptau în corturi, când trâmbița le anunță *Zorile*.

Emoțiuni puternice întâmpină soldatul când primește arma și când depune Jurământul de credință. Tovarășul de care n'are să se lipsească întreaga viață de ostaș, arma *lui*, o primește cu plăcerea dornică a unui copil, după un lucru mult așteptat. El n'a avut acasă armă... Cu arma la umăr recrutul depune jurământul. Este unul din actele pe cari nu le uită.

La liberare oamenii aceștia sunt cetățeni. În veselia cu care părăsesc serviciul, se constată mulțumirea pentru atâtea cunoștințe nouă dobândite în armată și prin armată.

Cine va scrie în viitor despre factorii cari au înrăurit în bine asupra poporului nostru — dacă nu va fi de rea credință — va da un loc de frunte instituției armate.

— Lt. George V. Haneș

INSEMNAȚI

SFANTA SOFIA. — Cu ocazia actualului războiu balcanic, s'a vorbit și s'a scris mult și despre Biserica Sf. Sofia din Constantinopol. Se atribuia țarului Ferdinand al Bulgarilor dorința ca, singur sau împreună cu ceilalți regi aliați, intrând triumfător în Țarigrad, să asiste la o slujbă religioasă în această biserică, căreia i s'ar fi ridicat îndată semiluna și s'ar fi înlocuit cu o mare cruce de aur, pe care — zice-se — țarul bulgar o avea gata cu sine la cartierul general.

E timpul potrivit dar să reamintim câteva date din trecutul acestui măreț locaș dumnezeesc:

În anul 328 d. Chr., împăratul Constantin cel Mare și-a mutat capitala din Roma în Bizanț. Orașul acesta, în câțiva ani numai, din cauza marelui număr al populației și bogăției clădirilor, a ajuns să se numească cu drept cuvânt „Capitala Orientului”. Creștinismul fiind lăsat și ajutat să se dezvoltă în plină libertate, sume enorme s'au cheltuit pentru construirea de biserici. În Bizanț, mai presus de toate, atât prin măreție cât și prin nouitatea planului arhitectonic, se socoteau cele 2 biserici — Sf. Sofia și Sf. Apostoli, ambele ridicate de însuși Constantin cel Mare.

Actuala biserică Sf. Sofia din Constantinopol nu-i însă locașul ridicat de Constantin cel Mare. Prima Biserică Sf. Sofia nefiind destul de încăpătoare, Constantin — fiul lui Constantin cel Mare — a mai mărit-o. În anul 404, sub domnia lui Arcadiu, în timpul unei revoluții, biserica aceasta a fost arsă. Împăratul Teodosiu a rezidit-o; nu mult în urmă însă, biserica a fost arsă din nou.

Pe acelaș loc, împăratul Justinian a ridicat o nouă biserică — cu mult mai fanică și în dimensiuni neasemuit mai mari decât cele precedente. Acesta-i lăcașul ce s'a păstrat până azi și pe care, în locul crucii, stă neclintită — de peste 400 ani — semiluna turcească, înfiptă acolo din ordinul sultanului Murad.

Clădirea e în formă de cruce: are în mijloc un teren dreptunghiular mare, lângă laturile căruia sunt alipite câte un pătrat mai mic. Deasupra centrului se înalță — între altele 8 mai mici — o boltă uriașă care se pierde în văzduh. Diametrul acestei bolti e de 35 m. și punctul ei cel mai ridicat are 68 m. de la podeala în marmoră a bisericii. În partea dreaptă și stângă a bisericii sunt 3 rânduri de galerii, ce se sprijinesc pe coloane mărețe, al căror număr se ridică la totalul de 107 pentru întreaga clădire. Primele 2 etaje au câte 7 ferestre, al treilea câte 5 și marea boltă are 24. Zidurile clădirii sunt făcute din cărămidă, acoperite apoi cu marmoră și mozaicuri. Boltă cea mare e ridicată din bucăți de argilă ușoară, găsită în insula Rodos. Sunt așa de ușoare aceste bucăți, încât 12 la un loc trag greutatea unei cărămizi obișnuite. Și soliditatea lor stărnește admirația orșicui.

Materialul necesar la clădirea și împodobirea noului și mărețului lăcaș dumnezeesc, după porunca lui Justinian, a fost ridicat din tot cuprinsul imperiului și trimis la Constantinopol. Piatra fundamentală a fost pusă la 23 Februarie 532, iar construcția a durat aproape 7 ani. După câțiva ani însă, partea de răsărit a uriașei bolte s'a surpat. Lucrul acesta a făcut pe Justinian să reînnoiască clădirea și să-i dea o mai mare soliditate. Arhitecții șefi au fost Antalin din Trilian și Isidor din Milet, sub conducerea cărora lucrau alți 100 de arhitecți, fiecare dintre aceștia având câte o echipă de 100 meșteri zidari. — 5000 de meșteri lucrau la partea dreaptă a lăcașului în timp ce alți 5000 ridicau partea stângă. Se spune că însuși Justinian, în orele de după masă, îmbrăcat într-o simplă haină de pânză, având capul acoperit cu o cârpă albă și toiagul în mână, mergea în toate zilele de supravegherea lucrului și îmbărbăta pe meșteri.

În materialul de construcție al bisericii Sf. Sofia din Constantinopol găsim pietre de marmoră de diferite culori — albă, roșie, verde și gri; găsim granit din Egipt; găsim porfir; găsim și coloane scumpe, luate din templele păgâne.

8 coloane de porfir de la etagiul de jos au fost aduse de la templul Soarelui din Bilben; alte 8, de la templul Dianei din Efes.

Cu drept cuvânt se poate zice că, la clădirea acestei mărețe biserici creștine, Justinian a întrebuințat material din templele tuturor credințelor păgâne.

Peste tot, pe ziduri, înăuntru, au fost chipurile Maicii Domnului, Apostolilor, Evangheliștilor; iar pe cruce sta scris: „Prin acest semn vom învinge”. În fundul boltei celei mari a fost chipul lui Dumnezeu-Tatăl și, pe pandative, chipuri de heruvimi. Toate chipurile se conturau pe mozaicuri, pe fonduri aurite, din sticlă de diferite culori — în care nu lipsea amestecul de aur și de argint.

La intrare, se află o curte în patru colțuri, al căreia mijloc era ocupat de un frumos bazin.

Locul Patriarhului cu întregul Sinod se află în partea de răsărit, despărțit de restul bisericii printr-o lămpă de lemn de cedru, încadrată în 12 coloane de argint, pe cari erau chipurile Mântuitorului, Maicii Domnului, Apostolilor și alor sfinți.

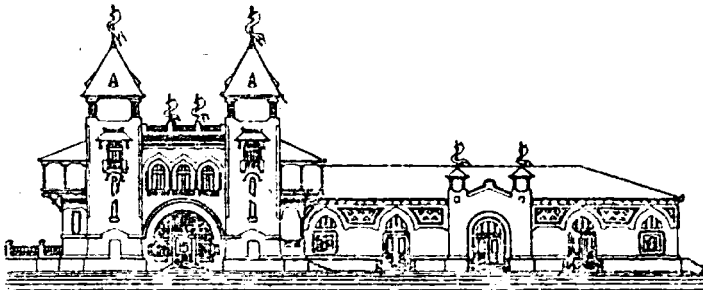
Masa din altar, după dorința lui Justinian, a fost făcută din aur și argint, unde se amestecă almazuri și diferite alte pietre scumpe.

Când Justinian a intrat în biserică, după ce totul a fost gata, a exclamat în extaz: „Slavă Domnului, care m'a învrednicit să ridic acest sfânt lăcaș! O, Solomoane, te-am întrecut!”.

Această minune a veacurilor trecute, căzută în stăpânirea Turcilor cuceritori, și-a pierdut mai totul din splendoarea de odinioară. Semiluna și cele 4 minarete ridicate de Turci i-au dat aspectul exterior al unui lăcaș de rugă către Dumnezeu-Alah, și tuturor chipurilor de sfinți creștini li s'au suprapus verseturi din Coran. Podeala de marmoră e acoperită cu covoaie și multe podoabe au fost vândute vizitatorilor de către so-talele mahomedane.

Putem prevedea oare ce mai e scris în cartea destinului pentru acest măreț lăcaș dumnezeesc? — V. Gr. M.

EXPOZIȚIA DE ARHITECTURĂ DIN LIPSCA. — Primitiv la Redacție broșura d-lor arhitect S. Vasilescu și Jean Focșaner, o expunere a viitoarei Expozițiuni internaționale de arhitectură și construcțiune din Lipsca, 1913 — și un indemn pentru cei ce vor avea ceva de arătat din partea țării noastre la acea Expozițiune.

Pavilionul Românesc la Expoziția din Lipsca

Țara noastră e singura care va avea aci un pavilion al ei. Inițiatorii români au găsit o inovațiune din cele mai fericite: date fiind greutatețile materiale ce se pun în calea unei participări largi a industriei noastre, — s'a găsit nimerit reprezentarea cinematică a principalelor noastre întreprinderi industriale. Și astfel, industria petroliferă și cea a lemnului, în special, două ramuri în strânsă legătură cu arta arhitecturii și construcțiunii, — vor fi prezentate prin cinematografie, alături cu expuneri reale a fabricatelor lor de samă.

Până în prezent, industriile expuneau numai fabricatele reale; acum însă, vor fi puse sub ochii vizitatorilor toate fazele fabricațiunii, dela început până la sfârșit. La industria petroliferă, de pildă, vom vedea: 1) constatarea unui punct petrolifer, 2) sondarea, 3) instalarea de sonde, erupțiunea, isvorul de petrol și scurgerea păcurei, 4) Capturarea păcurei și transportarea ei la destinație, 5) Destilarea, 6) Fabricarea tuturor derivatelor și transportul diferitelor produse prin vagoane Cisterne, Pipe-Lines, până la rezervoarele de înmagazinare din porturile noastre de export.

Expozițiunea din Lipsca e pusă sub patronajul Regelui Saxoniei și are concursul deplin al întregii Germanii industriale. — E așezată pe un teren vast dominat de un monument de 100 metri înălțime: Monumentul Războaelor Națiunilor (Völkerschlacht Denkmal) care încheie în chip arhitectonic și măreț alea principală a Expoziții. — Afară

de asta, construcția Gărei Centrale din Lipsca, cea mai uriașe clădire din lume, care costă 150 milioane de mărci — se pune deopotrivă în interesul Expozițiunei.

Pentru țara noastră, participarea la această Expoziție va avea de scop ca să întărească legăturile cele vechi cu Germania, încheind legături noi, mărinind în acelaș timp și creditul acordat nouă din partea Germaniei care se va putea convinge că, capitalul incredințat, se află în mâinile unui popor inteligent harnic și cu mare viitor.

„Cultura omenească, — slirșesc autorii broșurii — în strânsă legătură cu arta construcției din timpurile strălucitoare ale ei, a găsit foarte des expresiunea ei măreață în operele Arhitecturii și fiecare ne dăm seama că dezvoltarea socială și economică în anumite direcțiuni, nu ar fi fost posibilă fără progresele tehnice, realizate”.

Pavilionul român dela viitoarea Expozițiune e datorit d-lui Inginer S. Vasilescu, dela care se pot cere toate informațiile relative (București, B-d. Ferdinand 72). — &

CICERO ÎN COMERȚ. — Biblioteca pentru toți a făcut un rău serviciu literaturii române și învățământului clasic din școlile secundare, publicând *Catilinarele* lui Cicero într-o traducere românească care e o simplă parodie a nemuritoarelor discursuri.

Nici o grijă pentru nobleța stilului, în care învăluie Cicero cugetarea sa întotdeauna subtilă și înaltă — chiar când e puțin profundă. Un amestec continuu de expresii triviale (pentru *Catilinare*) și de neologisme improprie, dau eloquenței lui Cicero aparența unei vorbării de avocat de judecătoria de pace, și neîngrijirea pentru *concițiunea* stilului caracteristic lui Cicero, introducerea continuă a nenumărate cuvinte de prisos, fac din virila cuvântare a Con-

sulului, părinte al Patriei, o lamentație de cucoană nevoasă.

Așa de pildă: „Până când, Catilina, ai să tot abuzezi de răbdarea noastră? Cât ai să-ți mai răzi de noi cu nebuniile tale? (pag. 43).

— Și să faci să cadă pe capu-ți pacostea pe care de atâtă vreme o tot pregătești împotriva noastră. (pag. 44).

— Cu toate acestea sunt între D-voastră unii... (65).

— O zei nemuritori! Pe ce țărâm ne mai aflăm?! Ce Stat mai avem și noi?! (49).

— Cetățenii cei mai distinși din oraș care-ți dau cu părerea că... (97).

— Astăzi aveți la mână scrisorile... (120).

— Dar nu pot, onorați Senatori, să nu în cont de cele... (130)

...Și așa mai departe sunt presărate cu flori de stil toate cele patru orațiuni, cari trebuie să rămână pentru orice literatură un model desăvârșit de eloquență.

Aceste discursuri, în afară de valoarea lor istorică, nu au însemnătate decât prin stilul lor, adică prin forma sub care se prezintă „ordinea și mișcarea” și, mai cu seamă, perspectiva gândirii. Dacă le falșileci — localizându-l... — stilul, atunci ele nu mai rămân decât un prilej de continui decepții pentru cel ce ar vrea să cunoască clasicismul pe calea indirectă a traducerii — și un mijloc de a evita dicționarul pentru elevii mai puțin amatori de limbi moarte.

Oricât de modest ar fi traducătorul, trebuie să mărturisească cum că e prea puțin.

Cicero merita, din toate punctele de vedere, un alt tratament. Pentru comerțul de literatură să găsească atâtea surse de traduceri, mai picante și mai puțin pretențioase, care pot satisface deopotrivă de toată lumea...

Cinstiți negustori, mutați-vă taraba de lângă tribuna Consului. — C.

REVISTA REVISTELOR

JUNIMEA LITERARĂ din Cernăuți, cea mai de seamă revistă literară bucovineană, nu e fericită de o literatură bucovineană care s'o încante. D-l G. Rotică, un poet bucovinean cunoscut oarecum, scrie așa:

*Steteam pe culmea unui munte
Deasupra micului oraș
Și peste culmile pleșuve
Priviam la munții uriași...*

Sau:

*Prin codrii și prin stepe, pe unde niciodată
A lotosului floare n'a fost de om călcată...*

— „N'a fost de om călcat”, pentru că poetul nu știe că lotosul e floare de apă — e nufărul nostru, care n'are ce căuta „prin codrii și prin stepe”.

D-l A. Colruș, irăș, scrie așa:

*Voi armelor strălucitoare —
Alătea faceți și dărmași!!
Prin voi curg râuri largi de sânge,
Voi faceți tari pe împărași! —*

În acelaș no, D-l Dr. Sever Mureșianu scrie despre *demoralizarea în artele frumoase și în meseriile perfecționate* din Iași. Proteste — și remedii sentimentale. Pentru arhitectură: toate lucrările ce depind de ministere să se încredințeze numai arhitecților români; pentru sculptură: toate monumentele să se facă numai de sculptorii români; pentru pictură: să se fixeze de ministere o sumă anumită pentru cumpărarea de tablouri dela pictorii ieșeni. Ș. a. m. d. — Mai adăogăm și noi: Statul să procure în doze potrivite fiecăroră din categoriile acestor artiști, talent. Și atunci toate or să meargă bine.

D-l Prof. I. Nistor dela catedra de istorie din Cernăuți, are un articol despre *Arta noastră populară*. Sunt impresii culese dela o expoziție din Câmpulungul Bucovinei, unde

silințele laudabile ale profesorilor *Veslouschi* și *Ștefureac* au adunat vechi isvoade românești, rodul silințelor artistice ale strămoșilor noștri: cusături și țesături, creștături artistice, meștere încondeeri de ouă, ș. a. a.

Școala de meserii din Câmpulungul bucovinean e o „adevărată pepinieră pentru arta noastră populară”.

NATURA se ocupă de un articol al d-lui Prof. Murgoci din *Revue Scientifique*: *mina de aur din valea lui Stan*, cea dintâi mină de aur pusă în lucru în țara noastră. Această mină este deschisă în stâncă și exploatează aur de rocă. Se știe că exploatarea aurului în prundișului râurilor, și cu deosebire în al Oltului, e veche. Acest aur se socotea ajuns la noi din Munții Apuseni ai Transilvaniei. Dar nu numai de acolo poate veni aurul. Tradiția spune că stânci din muntele *Armăsarul* (din fața Gurii Lotrului) ar avea aur; pe valea Lotrului și mai ales la gura Văii lui Stan se văd și acum semne și crovuri de spălatul aurului în vechime. Aurul Oltului prin urmare poate să vie și din munții noștri.

Cercetările D-lui Ing. R. Pascu de acum 16 — 17 ani, au dat în Valea lui Stan de o stâncă cuarțoasă, ruginie, poroasă pe unele locuri. Făcând proba s'a constatat aur în această rocă. S'au luat bucăți de roce și minereuri mai multe, s'au adus la București, s'a extras cu mercur aurul din pulbere spălată, și d. Murgoci a extras pentru prima dată acum 15 ani, din amalgamul de mercur, o globulă de aur nativ ca de un sfert de gram. Această globulă de aur a făcut atunci multă vâlvă; el constituie încă azi capul unui ac de cravată al d-lui Ing. R. Pascu. De atunci încep minele din Valea lui Stan.

S'au mai interesat încă mulți de această vână de aur, dar tocmai anul trecut s'a înjghebat o societate pentru exploatarea ei, cu un început bun și serios.

Intreprinderea este pusă la cale de d-l Ștefan Gaillac din București, asociat cu mai mulți industriași și proprietari. D-sa a adus aurari români din Munții Apuseni, care cunosc bine această lucrare. S'a deschis până acum 3 galerii.

Probele ce au făcut până acum au dat aur în unele eșantioane până la 100 grame la tonă, o bogăție foarte mare. Galeria No. 3 a dat în mediu până acum 38 gr. la tonă. Dacă în mediu se va obține nu mai mult decât 10 gr. la tonă, afacerea este foarte bună.

Intr'un sat din Roman, la Gherăești, iese o gazetă *DREPTATEA*. Ea luptă pentru acordarea drepturilor de eligibilitate învățătorilor și institutorilor, în parlament și în consiliile comunale și județene.—Redactorul ei e d. Ștefan A. Theodorescu.—Ultimul no ce l-am primit are în frunte un articol al d-lui Al. A. Mustea, fost primar și deputat al Romanului, care pledează cauza gazetei: «In sfatul țării și în acel al comunelor și al județelor pot să ia parte orice analfabeți, dar institutorii și învățătorii, oameni luminați, nu sunt primiți. Apoi, învățătorii, cei mai mulți fii de țărani, trăiesc în mijlocul lor, consacrandu-și viața pentru binele lor, cunosc și simt păsurile și nevoile lor, deci sunt cei mai pregătiți de a-i reprezenta și a aviza la remedii pentru vindecarea rănilor de care sufăr.

„Se impune dar o remediare urgentă, care e foarte simplă, căci prin Constituție nu se ridică institutorilor și învățătorilor dreptul de a fi aleși. Astfel, nu e nevoie de cât de modificarea legii electorale și dreptatea va fi făcută“.

După sfatul profesorului lor, d. D. Papadopol, elevii liceului «Unirea» din Focșani s'au pus să scoată o revistă:

MEMENTO

--- La *Societatea Scriitorilor Români* a avut loc o foarte agitată alegere de președinte. Un grup însemnat de scriitori propusesse pe d. Alex. Davila, convingși că prin recunoscutele sale calități de organizator, D-sa va da un nou avânt Societății. Dar înainte de alegere, câțiva tineri scriitori au atacat pe d. Davila pe tema unui pretins act arbitrar în paguba unor autori de teatru — și i-au opus la președinție pe d. Mihail Dragomirescu care luase sub protecția sa pe cei ce se socoteau năpăstuiți. Rezultatul votului e cunoscut: D-l Davila a rămas în minoritate cu 2 voturi. Dar după atacurile ce-i fusese aduse cu o clipă înainte, D-sa a socotit, cu dreptate, rezultatul votului ca un blam la adresa sa și a demisionat din Societate.—D. Dragomirescu s'a ridicat și a insistat ca d. Davila să-și retragă demisia și a propus, iar Societatea a admis în unanimitate, ca d. Davila să fie proclamat membru în comitet. Neînduioșat de această revenire târzie, Directorul General al Teatrelor a declarat de inconsecventă atitudinea S. S. R. față de D-sa și a rămas la demisiunea de mai înainte, părăsind Societatea. Alături de D-sa au mai părăsit societatea, mai mulți membri de samă.

--- *Ion Minulescu*, poetul pastelelor bolnave și al rimelor mecanice, scoate în iarna asta un nou volum de poezii într'o ediție artistică. Volumul e ilustrat de Iser.

--- *Simbolul* No. 2 are deseneuri de Weisselberg și Marcel Iancu, talente pline de inteligență, a căror fautezie decorativă împodobește revista.

--- *Le Rouge et le Noir*, celebrul roman psihologic al lui Stendhal, a fost reeditat de Georges Crès, în o ediție frumoasă de 2 volume.

--- În *Arta și Morala* a lui Jean de Gourmont, (Mercur 3.50), ni se explică mecanismul fiziologic al iluziunii morale care e identică cu cea religioasă. Și moralisții nu sunt azi decât magicienii civilizației noastre moderne. Pe de altă parte vorbind de Artă, o consideră ca liberatoare a noastră de morală, căci arta e o manifestare individualistă și imoralistă. Prin aceasta se naște dilema dintre Arta individualistă și revoluționară, și Morala conservatrice și socială.

--- În comitetul „Fundățiunei Kleist“ care recompensează talentele tinere și mai ales originale, poetul Richard Dehmel a propus ca la acordarea premiilor să nu mai hotărască majoritatea, ci să se lase întreaga putere hotărâtoare în răspunderea unei singure persoane „de încredere“. „Fundăția Kleist, scrie Dehmel, a fost creată ca să încurajeze talentele noi și extraordinare. Tot ce e extraordinar însă, nu adună sufragiile celor mulți, căci știm că majoritățile dau totdeauna sufragiul lor mediocrităților cinstite. Numai individul își poate lua asuprași credința într'un talent extraordinar și în același timp o responsabilitate în fața viitorului“.

REVISTA NOASTRĂ. Românul e născut «publicist» — mai înainte decât poet. Și mâncărimea scrisului ne-a apucat pe toți de pe băncile Liceului. — Iată de ce «Revista Noastră» răspunde unei nevoi.

Intr'un *Cuvânt înainte*, d. profesor scrie:

«Dorința mea este de a putea strânge în jurul acestor coloane inimile și mințile școlăriei românești, a le da imbold la lucru și a-i deprinde să-și îmbogățească sufletul, în crele libere, cu producțiuni de un ordin mai înalt decât meschinele petreceri de toate zilele».

Adevărul e că preferăm și noi să-i vedem mai bine pe școlari canonindu-se la masa lor «de brad» — decât tăvălindu-se pe masa cu postav verde de biliardului.

«Revista Noastră» apare sub patronajul «Societății literare a elevilor liceului Unirea».

În *REVUE CONTEMPORAINE*, ocupându-se de noua situație creată în Balcani de războiu, Alex. Baschmakoff crede că statele aliate cari pe viitor vor forma o confederație ca aceea a statelor germane, nu trebuie sub nici un cuvânt să accepte ideea unei conferințe europene, de oarece asemenea conferințe nu ar fi decât în folosul Turciei sau în folosul unor puteri care deși s'au sfiit să facă războiu, au totuși mari pretențiuni de expansiune.—În legătură cu situația României, B. observă că politica rusească a fost fundamental greșită când a acceptat Basarabia de jos, pentru că a învrăjbit două popoare legate prin tradiția religioasă și istorică. Autorul are între alte însemnări interesante și pe aceea că libertatea Românilor datează dela victoria lui Suvarof asupra Turcilor.

--- Volumul *Figurile de Ceară* al lui Adrian Maniu, ilustrat de autor și cuprinzând multe bucați inedite — se află în depozit și la *Ad-ția Noui Reviste Române*. Prețul 1 leu (în provincie plus 10 bani).

--- Un nou volum al lui Faguet asupra lui Rousseau: *Rousseau penseur*, căruia îi va urma un altul: *Rousseau artiste*.

--- Din vasta operă pe care și-o propusese Charles Renouvier: *Essais de Critique générale*, n'au apărut până acum decât 3 volume, din 5 câte erau să fie toate. În întreaga sa operă, autorul vroea să dea seama de ansamblul problemelor celor mai generoase și abordabile spiritului omenesc. Vroea „să reia și să refacă doctrina lui Kant, să urmeze cu seriozitate în Franța, opera de Critică neisprăvită în Germania“ și să ajungă astfel la ordonarea „elementelor unei gramatici și a unui dicționar universal“ al cunoștinței. — Primul Essai din cele cinci, e un tratat de logică obiectivă și subiectivă, al doilea, un tratat de psihologie rațională; al treilea, un tratat de cosmologie fundamentală; al patrulea și al cincilea sunt consacrate filosofiei analitice a Istoriei. — Opera a apărut la Armand Colin.—Paris.

--- Volumul *Juditheï Gautier: l'Inde éblouie* (Armand Colin, 6 fr.) e totdeauna și istorie și roman. El așterne episodii din aventura aceea extraordinară a sec. XVIII-lea, care fu cucerirea Indiilor, cu eroii săi Dupleix, de Bussy și La Touche. Volumul de față e ediția definitivă, cu admirabile ilustrații, a două romane mai vechi: „La Conquête du Paradis“ și „Le Sultan de Bangalore“. Strălucita scriitoare cunoaște și gustă de minune Orientul, asupra căruia are numeroase volume. E poate aci o moștenire primită odată cu numele celebru ce-l poartă.

--- D. G. G. Antonescu docent-conferențiar la Universitatea din București, a dat la iveală un volum cu *Studii asupra educației morale și estetice*. Autorul e cunoscut de mult prin activitatea pedagogică, și cartea se recomandă cu tot dinadinsul tuturor oamenilor noștri de școală cum și celor pe care îi interesează problemele de educație ale timpului. Cartea se află în depozit la librăria Alcalay (prețul 3 lei).

--- *Operile lui Emile Verhaeren*, marele poet, au apărut adunate într'un singur volum (Mercur, 7 fr.). Găsim aci poeziile aflate în volumele precedente: *Les campagnes hallucinées*; *Les villes tentaculaires*, *Les Doux Mois* și *Les Visages de la Vie*. Volumul acesta nu poate lipsi din casa oricărui iubitor de literatură aleasă.

--- *Lungimea drumurilor de fer* din lumea toată a fost la sfârșitul lui 1910 de 1.030.014 klm. *Europa* are 333.848 klm. *America* 526.382 klm. *Asia* 101.116 km. *Africa* 36.854 km., și *Australia* 31.014 km. Capitalul pns în aceste drumuri de fer e cam de 227 miliarde de mărci. Această sumă înseamnă în monedă de aur de câte 20 mărci, un fișic lung de 17 mii de km. Pentru căratul acestor bani ar trebui 9075 vagoane de câte zece mii de kilograme unul.

